

HOOGHEEMRAADSCHAP
DE STICHTSE
RIJNLANDEN

Ontwerp- VOORJAARSNOTA 2024

DM1990554

Inhoud

Woord vooraf	3
Inleiding	4
Actuele ontwikkelingen	5
1. Watersysteembeheer	6
1.1 Gebiedsgericht Werken	6
1.1.1 Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)	6
1.1.2 Klimaatadaptatie	6
1.1.3 Bodemdaling veenweide	7
1.1.4 Groenblauwe dooradering	9
1.1.5 Organisatie en financiering van gebiedsgericht werken.....	9
1.2 Gezond water	9
1.3 Versterken organisatie waterbeheer	11
2. Zuiveringsbeheer	12
3. Bestuur en organisatie	15
3.1 Digitale transformatie.....	15
3.2 Crisisbeheersing XL	17
3.3 Verder versterken en professionaliseren organisatie.....	17
4. Financiën	19
4.1 Financieel kader	19
4.1.1 Uitgangspunten	19
4.1.2 Financieel kader Totaal HDSR	20
4.1.3 Financieel kader Watersysteemheffing	21
4.1.4 Financieel kader Zuiveringsheffing	22
4.2 Investeringsuitgaven.....	23
4.2.1 Investeringsuitgaven.....	23
4.2.2 Schuldomvang	26
Bijlagen	28
Bijlage 1: Ontwikkelingen nieuw ingezet beleid	29
Bijlage 2: Doorrekening egalisereserves Watersysteemheffing en Zuiveringsheffing	30
Bijlage 3: Meerjarig kader investeringsuitgaven	31

Woord vooraf

Dit is de eerste beleidsrijke voorjaarsnota van een nieuwe bestuursperiode. Een periode waarbij het college wordt gevormd door vijf partijen met verschillende politieke kleuren. Dan ligt inzoomen op verschillen op de loer, maar zoeken naar overeenkomsten is een veel beter alternatief. Daarmee volgt het college het motto van het coalitieakkoord *In vertrouwen kan veel*. De verdere basis voor de voorjaarsnota vormt het Waterbeheerprogramma (WBP) 2022 - 2027: *Stroomopwaarts*. Hierin staan de koers en ambities van ons waterschap. In deze voorjaarsnota geven we hieraan nadere uitwerking voor de komende jaren. Voor een flink aantal onderwerpen geldt dat we voortbouwen op eerder ingezette lijnen van het WBP en op al behaalde resultaten.

Toenemende opgaven

De wereld om ons heen verandert. Klimaatverandering lijkt nog sneller te gaan dan voorspeld en toenemende wet- en regelgeving heeft gevolgen voor het werk van het waterschap. Het waterschap zal daarin moeten meebewegen; adaptief zijn. Dat doen we door *stroomopwaarts* te werken: vroegtijdig aan tafel zitten bij ontwikkelingen, meedoen waar het gebeurt. Samen met medeoverheden, inwoners en andere stakeholders.

Tijdens het opstellen van deze voorjaarsnota kwam het regeerakkoord op hoofdlijnen naar buiten. Hierin worden de thema's HWBP, NPLG, Water- & Bodemsturend en Waterkwaliteit genoemd. Wat de uitwerking van dit hoofdlijnenakkoord zal worden, is nog onduidelijk. Maar het zal impact hebben op het werk en financiering van de ambities van ons waterschap. Mogelijk kunnen we in de Begroting 2025 hier meer over opnemen. Naast deze onzekerheid, blijft het de vraag hoe de economie zich blijft ontwikkelen.

Regie en vertrouwen

Toenemende opgaven, gecombineerd met stijgende kosten en rentestijgingen, vragen daarnaast om keuzes. Welke opgaven pakken we zelf op als waterschap en houden of nemen we in eigen regie? Wat financieren we zelf en waar doen we een beroep op externe financiering? Wat kunnen we met onze eigen capaciteit en waar zoeken we de samenwerking met externe partijen? Onze lijn ten aanzien van deze vraagstukken wordt in deze voorjaarsnota nader toegelicht.

Belangrijke thema's

Het werk van het waterschap is veelzijdig en kent vele thema's. In aanloop naar deze voorjaarsnota is een aantal thema's extra uitgelicht, waarvan we voorzien dat er meer inzet nodig is. Deze onderwerpen zijn gezond water, circulaire waterketen, digitale transformatie en gebiedsgericht werken, bijvoorbeeld in het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG). Daarnaast is er gesproken over het belang van een gezonde en wendbare organisatie en wat daarvoor nodig is.

Deze voorjaarsnota kende een uitgebreid voorbereidingstraject. Met deze voorjaarsnota, waarin het coalitieakkoord *In vertrouwen kan veel is verwerkt*, leveren we een belangrijke bouwsteen voor het opstellen van de begroting voor 2025.

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden van HDSR

Inleiding

In deze voorjaarsnota werpen we een blik op het toekomstig werk van het waterschap, waarbij we ons richten op de komende vijf jaar. Hoewel de gedetailleerde planning en financiële implicaties voor het eerste jaar te vinden zijn in de begroting, biedt deze voorjaarsnota een overzicht van de geplande activiteiten en de financiële uitwerking daarvan. Zowel deze nota als de begroting zijn gebaseerd op reeds ingezet beleid en behaalde resultaten, waarbij de ambities uit eerdere voorjaarsnota's en het Waterbeheerprogramma 2022 - 2027: *Stroomopwaarts* als leidraad dienen.

Nieuw coalitieakkoord

Met de vorming van een nieuwe coalitie hebben we ons gebogen over de strategische richting van ons waterschap. Samenwerking met partners en belanghebbenden is daarbij een belangrijk uitgangspunt, waarbij we streven naar een evenwichtige aanpak die recht doet aan de belangen van zowel het waterschap als de samenleving. Dit heeft geleid tot het coalitieakkoord 2023 – 2027: *In vertrouwen kan veel*, waarin afspraken zijn opgenomen die de komende jaren verder worden uitgewerkt.

Het werk van het waterschap is veelzijdig en omvat thema's als waterveiligheid, water- en bodembeheer, waterkwaliteit, crisisbeheersing, klimaatadaptatie, zuivering, duurzaamheid, biodiversiteit, ecologie en dierenwelzijn. We zetten samenwerkingen en programma's in om gestelde doelen op deze thema's te bereiken en de leefomgeving te verbeteren. Voorbeelden hiervan zijn het behartigen van waterbelangen in ruimtelijke ontwikkelingen, reductie van bodemdaling, pilots voor hydrologisch herstel en het bevorderen van alternatieve drinkwaterwinning. Daarnaast werken we samen met partners in stedelijke gebieden aan vergroening en waterbewustzijn.

Het waterschap realiseert zich dat het zijn van een transparante overheid van belang is, waarbij communicatie en participatie essentieel zijn. Met onze medewerkers streven we naar gelijkwaardigheid, inclusie en diversiteit. Een we werken aan de verdere ontwikkeling van digitalisering waarbij privacy en informatiebeveiliging key is.

Dit alles wordt ingebed in een verantwoord financieel beleid. We benutten externe financiering. Incidentele ambities uit het coalitieakkoord worden gefinancierd vanuit ruimte in de reserves. Voor de komende begrotingsjaren bewegen belastingopbrengsten mee met inflatiecorrectie voor lonen en prijzen. Ook benutten we de beschikbare beleidsruimte voor aanvullende ambities en nieuwe ontwikkelingen. Verder wordt zorgvuldig bekeken of de inzet van egalisereserves in de langetermijnplanning past en welke kostenontwikkelingen structureel zijn. Begrijpelijkwijs kunnen structurele ontwikkelingen niet altijd uit de egalisereserve gedekt worden; de inzet van deze reserve is incidenteel van aard. Op enig moment zal de dekking verschuiven naar de belastingopbrengsten. Het waterschap implementeert de gevolgen van de herziening van het belastingstelsel en onderzoekt diverse mogelijkheden voor het optimaliseren van financiële draaiknoppen.

Leeswijzer

De voorjaarsnota is opgebouwd uit hoofdstukken die elk een specifiek aspect van ons beleid belichten. We gaan dieper in op onze financiële plannen, belastingvoorstellen, reserves en voorzieningen, en andere relevante onderwerpen die van invloed zijn op de toekomst van ons waterschap. We beginnen met een overzicht van ontwikkelingen die vallen onder de watersysteemheffing, onderverdeeld in grote thema's als gebiedsgericht werken, gezond water, digitale transformatie en het versterken van de organisatie. Daarna zoomen we in op ontwikkelingen onder de zuiveringsheffing. Gevolgd door opgaven voor bestuur en organisatie. Ter afsluiting volgt een hoofdstuk over de financiën, uitgesplitst naar uitgangspunten, het financiële kader, investeringsuitgaven en de schuldumfang.

Actuele ontwikkelingen

In aanloop naar deze voorjaarsnota is een aantal onderwerpen nader uitgewerkt, gezien de grootschalige ontwikkelingen op deze onderwerpen. Toenemende wet- en regelgeving, bestuurlijke ambities en een veranderend werkveld maken dat er keuzes en richting nodig zijn op die onderwerpen. Het betreft Gebiedsgericht Werken / Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), Gezond Water, Digitale Transformatie en Circulaire Waterketen. Over deze onderwerpen zijn de afgelopen periode ook themabijeenkomsten georganiseerd waarbij de leden van het algemeen bestuur zijn uitgenodigd om aandachtspunten mee voor de invulling hiervan. In deze voorjaarsnota zijn daarvan de financiële consequenties verwerkt.

Gebiedsgericht Werken / NPLG

De ontwikkelingen rond de provinciale programma's voor het landelijk gebied gaan snel. In ons beheergebied gaat het om het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) en het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZHPLG). Daarbinnen komen vele onderwerpen samen, waaronder gezond water, klimaatadaptatie, bodemdaling en biodiversiteit. Er kan veel binnen het UPLG, tegelijkertijd is het wel de vraag of rijksmiddelen ook werkelijk worden toegekend. Die onzekerheid brengt de vraag met zich mee waar je zelf als waterschap een stap naar voren wilt zeten en waar je meer risico wilt nemen of externe financiering rondkomt. Een uitwerking hiervan is terug te lezen in deze voorjaarsnota.

Gezond Water

De KRW-deadline (Kaderrichtlijn Water) van 2027 komt steeds dichterbij. Het waterschap doet zelf alles wat binnen het vermogen ligt om de KRW-doelen en de doelen voor het overig water te halen. Tegelijkertijd hebben we te maken met afhankelijkheden. Er zitten grenzen aan de maakbaarheid en voor sommige opgaven is sturing vanuit het Rijk nodig. Daarbij is de samenwerking met gemeenten en provincies cruciaal. Uitdagingen waar in deze voorjaarsnota meer duidelijkheid over wordt gegeven.

Digitale Transformatie

Ontwikkelingen binnen digitale transformatie gaan snel. Als waterschap moeten we aan de slag met een veranderende maatschappij, digitale toegankelijkheid en toenemende wet- en regelgeving. Om dat bij te benen is extra inzet nodig. We zullen ons moeten verhouden tot deze ontwikkelingen. De financiële consequenties hiervan zijn terug te zien in deze voorjaarsnota.

Circulaire Waterketen

De vastgestelde Zuiveringsvisie 2050 en de opgestelde duurzaamheidsagenda geven richting aan de koers van het waterschap voor een circulaire waterketen. Tegelijkertijd is de vraag of de ontwikkelingen van het waterschap wel snel genoeg gaan, bijvoorbeeld in relatie tot de KRW-doelen. Wat is de bereidheid tot het nemen van risico's en welke kosten zijn passend voor een circulaire waterketen?

Bovenstaande onderwerpen komen in de volgende hoofdstukken terug met een nadere toelichting.

1. Watersysteembeheer

1.1 Gebiedsgericht Werken

Wij werken steeds meer integraal in gebiedsprocessen, zoals vastgelegd in het waterbeheerprogramma *Stroomopwaarts*. In het stedelijk gebied betekent dit bijvoorbeeld meer samenwerking op maat, zoals een uitvoeringsprogramma met de gemeente Utrecht. En in polderprocessen in het veenweidegebied werken we niet meer alleen aan het tegengaan van bodemdaling en het versterken van de waterkwaliteit en biodiversiteit, maar ook aan klimaatadaptatie en stikstof. We zien nu ook het aantal gebiedsgerichte processen en initiatieven van derden sterk toenemen, onder andere als gevolg van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG).

1.1.1 Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

Medio 2022 heeft het Rijk de startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied gelanceerd. Het NPLG bevat twee programmalijnen:

- 1) De eerste is dat het Rijk structurerende en richtinggevende keuzes maakt voor het landelijk gebied. Voorbeelden hiervan zijn keuzes voor het veenweidegebied. Voor het veenweidegebied wordt ingezet op:
 - een grondwaterstand tussen de 20 en 40 centimeter beneden maaiveld
 - het behoud van grasland
 - het zoveel mogelijk voorkomen dat het teveel aan water of de extra watervraag wordt afgewenteld op andere gebieden of op de toekomst.
- 2) De tweede lijn is de uitwerking van de structurerende keuzes in een gebiedsgerichte aanpak. Om tot een gebiedsgerichte aanpak te komen wil het Rijk tot regionale gebiedsdoelen komen. Het Rijk heeft de regie voor deze aanpak bij provincies neergelegd en roept waterschappen en gemeenten op mee te doen bij deze processen.

Het Rijk vraagt de provincies om integrale gebiedsprogramma's op te stellen voor het landelijk gebied, waarin de opgaven voor natuur, water en klimaat in samenhang moeten worden opgelost. Doordat de programma's gericht zijn op de middellange (circa 2030) en lange termijn (2050) bieden zij goede kansen voor robuuste water- en klimaatoplossingen, aansluitend bij de principes van *water en bodem sturend*. Door intensieve samenwerking zijn de wateropgaven goed geland in de concepten van het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG).

We gaan in 2025 door met samenwerken op weg naar definitieve vaststelling en we starten samen met de provincie met de uitvoering. Een grote impuls daarvoor komt van de rijksmiddelen voor de eerste maatregelpakketten in de periode 2024-2026. Het waterschap heeft meegewerkt aan deze pakketten en naar verwachting komt er geld beschikbaar voor maatregelen die bijdragen aan klimaatadaptatie, tegengaan van bodemdaling en gezond water. Dit vraagt extra inzet van het waterschap. Omdat de toekenning en wijze van uitvoering nog niet zeker zijn, zijn de financiële consequenties nog niet uitgewerkt in deze voorjaarsnota. Maar we willen er wel voor gesteld staan. Dit werken we uit binnen gebiedsgericht werken.

1.1.2 Klimaatadaptatie

Het KNMI bracht in 2023 nieuwe scenario's uit voor klimaatverandering. Er zijn gunstige en minder gunstige scenario's. Maar hoe de klimaatverandering ook uitpakt, de gevolgen voor ons waterschap worden groter en daar moeten we op anticiperen. Dat vraagt om een volgende fase voor de aanpak voor toekomstbestendig waterbeheer. Na de brede analyse en de scenario's vanuit het rapport *Toekomstbestendig Watersysteem*, vindt nu op diverse vlakken een doorvertaling plaats richting een strategie. De vervolgaanpak richt zich op het watersysteem en de deelgebieden, waarbij we toewerken naar acceptabele risico's op onder andere wateroverlast en watertekort.

Waar staat de dynamische opgave Klimaatadaptatie ook alweer voor?

We kunnen er niet omheen: het klimaat verandert. Perioden van droogte of extreme neerslag zullen vaker voorkomen. Om hier beter op voorbereid te zijn, werken wij samen met partners als gemeenten, provincie en inwoners aan een klimaatadaptieve inrichting van stad en land. Waarbij we water beter kunnen opvangen en vasthouden en ook kwijt kunnen wanneer nodig. Tegelijkertijd creëren we maatschappelijk bewustzijn voor de wateropgaven, inclusief draagvlak voor acceptatie van mogelijke overlast door teveel of te weinig water.

Watersysteem

In 2024 hertoetsen we het watersysteem. Hierbij worden de actuele klimaatscenario's en de vernattingsopgave meegenomen. Dit moet in 2025 leiden tot geactualiseerde normen en een strategie voor het beperken van wateroverlast. Om een goed beeld te krijgen van de gevolgen van zeer extreme regenval, zoals in Limburg in 2021, voeren wij in opdracht van het Rijk samen met andere waterschappen en provincies een bovenregionale stresstest uit voor het stroomgebied van het Amsterdam-Rijnkanaal. Ook betrekken we de gevolgen op onze eigen assets bij deze analyse.

Verder zijn droogtemaatregelen en de regionale verdringingsreeks vertaald naar een aanpak die we implementeren in de organisatie. De KWA+ gaat de afrondende fase in, tegelijkertijd zetten we vervolgstappen met de voorbereiding voor een nieuw gemeal om de aanvoermogelijkheid naar de Kromme Rijn te verbeteren.

Als laatste werken we aan een grondwatervisie. Grondwater en ons watersysteem staan onlosmakelijk met elkaar in verbinding en daarom werken we aan een duidelijke koers op dit thema.

Stedelijk gebied

De bovenregionale stresstest voor het stroomgebied van het Amsterdam-Rijnkanaal vertalen we samen met andere klimaataspecten naar lokaal niveau, zodat een geactualiseerd beeld ontstaat van risico's en gevolgen van klimaatverandering. De vervolgstap daarop is het voeren van risicodialogen met onze partners. Voor het werken aan klimaatadaptatie is de impulsregeling beschikbaar. We kijken of we ook structureler met partners kunnen samenwerken. Daarnaast zetten we stappen om klimaatadaptief bouwen beter te borgen in beleid en de waterschapsverordening.

Landelijk gebied

We stimuleren praktische maatregelen om water vast te houden op en rond de Heuvelrug. Ook voeren we samen met onze *Blauwe Agenda*-partners onderzoek en maatregelen uit. We zijn gestart met initiatieven voor waterbewustzijn en stimuleren fruitteilers om water te besparen.

Verder lopen er diverse gebiedsprocessen in het westelijk deel van ons beheergebied. Later zal dit ook gaan gebeuren in het oostelijk deel. We werken aan kaders en beleid, zodat klimaatadaptatie en een robuust watersysteem integraal worden meegenomen in deze gebiedsprocessen.

In deze voorjaarsnota zijn geen beleidsmatige wijzigingen in de dynamische opgave *Toekomstbestendig Waterbeheer* voorzien.

1.1.3 Bodemdaling veenweide

HDSR heeft de ambitie om in 2030 de bodemdaling af te remmen met 50% en de uitstoot van CO₂ te reduceren (1 Mton landelijk). In het Waterbeheerprogramma is opgenomen dat alle ontwikkelingen in het landgebruik in het veenweidegebied in 2027 zijn afgestemd op de waterbeschikbaarheid en het extra risico op wateroverlast. De doelstelling van HDSR is in lijn met afspraken van de *Regionale Veenweiden Strategie Utrecht*. Ons algemeen bestuur heeft hier in 2022 mee ingestemd. De bovengenoemde doelstellingen zijn verbonden met Rijks- en Europees beleid en hangen samen met het in 2019 gesloten klimaatakkoord (Parijs).

Waar staat de dynamische opgave Bodemdaling veenweide ook alweer voor?

Veengrond is vruchtbaar en goed bruikbaar voor grasland en daarmee voor de veeteelt. In het verleden is actief ingezet op het ontwateren of droogleggen van dit drassige land door het aanleggen van sloten. Keerzijde van het ontwateren is dat de veenbodem in contact komt met zuurstof en verbrandt; dit leidt tot bodemdaling en CO₂-emissie. Omgaan met bodemdaling en CO₂-emissies in het veenweidegebied is een van de dynamische opgaven voor het landelijk gebied.

Belangrijke principes aanpak bodemdaling HDSR blijven overeind

Belangrijke elementen in onze strategie zijn: gebruikmaken van de energie in het gebied, faciliteren van gebiedsprocessen en, daar waar wateropgaven aanzienlijk zijn, een trekkende rol op ons nemen in gebiedsprocessen (met zowel integrale als sectorale opgaven). De uitgevoerde pilots in het veenweidegebied komen voort uit bottom-up energie en leverden resultaat op. HDSR nadert het einde van de pilotfase en beweegt toe naar de opschalingsfase - samen met andere partijen. Ook de *Regionale Veenweiden Strategie Utrechtse Veenweiden* en het *Uitvoeringsprogramma Regionale Veenweiden Strategie Utrechtse Veenweiden* - bouwsteen voor het UPLG - komen voort uit een samenwerking met gebiedspartners.

Wat gaan we anders doen?

- Naast een sectorale aanpak zet HDSR meer in op een integrale polderaanpak. Meer maatschappelijke doelen (bodemdaling, waterkwaliteit en KRW, klimaat, biodiversiteit, stikstof en ruimtelijke ordenings-opgaven) dalen neer in een gebied. Samen met andere partijen, onder andere de provincie en het gebied, zet HDSR zich in voor een integrale gebiedsgerichte aanpak.
- De aanpak van bodemdaling vraagt extra zoetwater en vergroot het risico op wateroverlast. Bestuurlijke keuzes zijn gemaakt voor de korte termijn. Tot het moment dat Deltabeslissing over de zoetwaterverdeling is gemaakt (verwacht in 2026) acht HDSR het risico acceptabel voor de extra zoetwateraanpak voor vernattingsmaatregelen op circa 3000 tot 4000 ha. Ook heeft HDSR het standpunt ingenomen dat het extra risico op wateroverlast gebiedsgericht wordt geaccepteerd.
- Tot op heden is de agrarische sector een van de belangrijkste gebiedspartners in de gebiedsgerichte pilotprojecten. Door het koppelen van maatschappelijke doelen in de gebiedsprocessen wil HDSR de samenwerking met andere grondgebruikers zoals natuur- en milieuorganisaties gaan intensiveren.
- Voortvloeiend uit de *Provinciale Plannen Landelijk Gebied* zijn maatregelenpakketten bij het Rijk ingediend door de provincies. Daarnaast hebben regionale overheden middelen om mede invulling te geven aan de opgaven voor het landelijk gebied. Zo ook het waterschap. In afstemming met de provincies Utrecht en Zuid-Holland zal HDSR een deel van de middelen voor de opgave bodemdaling omzetten naar integrale gebiedsopgaven. In de begroting 2025 wordt dit uitgewerkt.

Consequenties

Tijd is een knelpunt voor deze opgave. Het tijdspad is ambitieus: horizon 2030. Op dit moment zijn bodemdalingremmende maatregelen getroffen in minder dan 10% van ons veenweidegebied. Ook vraagt de verbreding van een hoofdzakelijk sectorale gebiedsgerichte aanpak naar een integrale gebiedsgerichte aanpak meer tijd en inspanning. Daar stond echter tegenover dat per 1 mei 2024 de GLB-regeling (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid) *Samenwerking in veengebieden en Natura 2000-overgangsgebieden* van kracht werd. Melkveehouders in het veenweidegebied konden – in een samenwerkingsverband – subsidie aanvragen voor het verhogen van de grondwaterstand (door het oppervlaktewaterpeil of waterinfiltratiesystemen (WIS)) of voor het extensiveren van het bedrijf.

Kennisontwikkeling en innovatie

HDSR blijft een proactieve rol aannemen in het vergaren van gegevens en kennis om effectieve maatregelen te ontwikkelen. Om het effect van de aanpak van bodemdaling/veenweide op de omgeving beter te begrijpen zijn er diverse onderzoeksprogramma's. Om deze reden participeert HDSR, samen met andere partijen, ook in landelijke programma's en kennisnetwerken, zoals in het *Veenweide Innovatie Programma* en het onderzoeksprogramma van de STOWA.

1.1.4 Groenblauwe dooradering

Voor de thema's Gezond Water en Biodiversiteit biedt het NPLG grote kansen voor het realiseren van groenblauwe dooradering op een veel grotere schaal dan wij zelf als waterschap zouden kunnen bereiken. Vanuit beide thema's zetten we hier daarom vol op in. De activiteiten, inzet en middelen die hiervoor nodig zijn hebben we bij de provincie(s) als input meegegeven in het NPLG-maatregelenpakket. Wanneer we deze externe financiering ontvangen, kunnen we meters maken.

Daarop aanvullend creëren we in deze voorjaarsnota eigen budget vanuit HDSR voor de realisatie van groenblauwe dooradering in NPLG-gebiedsprocessen. Door daarnaast eigen middelen aan te wenden, zitten we zelf (meer) aan het stuur. We kunnen op deze manier sneller schakelen wanneer kansen zich voordoen dan wanneer we volledig afhankelijk zijn van externe financiering. Voor het creëren van deze middelen vragen we geen nieuwe middelen. Het gaat hier om het inzetten van de middelen die nu beschikbaar zijn voor het programma Bodemdaling Veenweide voor het realiseren van groenblauwe dooradering. We doen dit omdat er vanuit de *Regionale Veenweide Strategie* bij de provincie Utrecht veel middelen beschikbaar zijn voor de uitvoering van maatregelen. Er is dus geen noodzaak dat wij hiervoor zelf extra middelen in onze begroting opnemen.

1.1.5 Organisatie en financiering van gebiedsgericht werken

Omdat je planning en organisatie niet altijd zelf in de hand hebt vraagt gebiedsgericht werken flexibiliteit van het waterschap. Het meer gaan werken in integrale gebiedsgerichte processen vraagt feitelijk om een organisatieverandering. We onderzoeken daarom grondig wat dit betekent voor ons werk en hoe we ons organiseren.

We financieren onze inzet in gebiedsprocessen op twee manieren:

1. Via een nieuw op te richten bestemmingsreserve voor een zogenaamd 'revolving fund' voor de voorbereidingsfase van gebiedsprojecten. Met het vrijvallen van de bestemmingsreserve GHIJ stelt het college hier € 1,0 miljoen uit beschikbaar voor dit fonds. De middelen uit dit fonds kunnen worden ingezet als voorfinanciering voor nog definitief vast te stellen cofinanciering van Rijk en provincie voor NPLG-maatregelpakketten. Hiermee worden mogelijke risico's afgedekt.

2. Via gebiedskredieten voor de uitvoeringsfase van projecten - met dekking uit door het algemeen bestuur gevoteerde investeringskredieten en cofinanciering van partners. Gebiedsprojecten zijn samenwerkingsprojecten van meerdere partijen en kennen een grotere onzekerheid in de voorfase. De verantwoording van de gebiedsgerichte kredieten krijgt daarom een ander mechanisme dan die van de reguliere kredieten voor de eigen investeringsprojecten. Daarbij verantwoorden we op het niveau van meerdere projecten die samen onder één gebiedsgericht moederkrediet vallen, via een voortrollend principe zoals we dat ook kennen bij de grootschalige onderhoudsprojecten. In 2024 wordt hiervoor een voorstel aan het algemeen bestuur voorgelegd.

Daarnaast vraagt de toename van het inspelen op gebiedsprocessen van anderen eenvoudigweg ook meer capaciteit. We zien dat dit vooral knelt bij de mensen met gebieds- en watersysteemkennis, dus daar is een versterking op nodig.

1.2 Gezond water

De maatregelen van de dynamische opgave Gezond water zijn vol in uitvoering. Deze uitvoering zetten we door en of we hier nog op moeten intensiveren, uitbreiden of aanpassen zal de KRW-tussenevaluatie duidelijk maken. Dit komt terug in de voorjaarsnota 2025. Parallel aan de voorbereidingen hiervoor, spelen er nu ook andere ontwikkelingen waar we op moeten inzetten en die onze aandacht en inzet vragen.

Waar staat de dynamische opgave Gezond water ook alweer voor?

Met de dynamische opgave Gezond water werkt het waterschap aan het verbeteren van de waterkwaliteit en biodiversiteit in de watergangen in ons beheergebied. Hieronder vallen zowel de wettelijke opgave voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) als onze inzet op het overig water. Onder het overig water valt al het oppervlaktewater dat niet is aangemerkt als KRW-waterlichaam.

Extra inzet nodig om HDSR 'KRW-proof' te maken

De Brabantse waterschappen hebben een scan laten uitvoeren waarin de mogelijke juridische risico's en restopgaven bij de uitvoering van de KRW voor de waterschappen zijn geïnventariseerd. De resultaten hiervan drukken ons met de neus op de feiten. Ook wij moeten nog stappen zetten om al onze activiteiten en regelgeving te laten voldoen aan de KRW-vereisten. Dit vraagt extra inzet op juridische zaken, vergunningverlening en handhaving, waterbeheer en de inhoudelijk experts in waterkwaliteit en ecologie. De adviezen voor de Brabantse waterschappen geven ons de eerste handvatten. Voor het volledige beeld laten we onszelf ook door de Universiteit Utrecht toetsen. We wachten niet op deze resultaten en gaan alvast aan de slag met wat we al weten.

Realiseren van maatregelen gezond water in stad Utrecht

Bij de gemeente Utrecht heeft onze jarenlange intensieve samenwerking op het gebied van waterkwaliteit inmiddels geleid tot een maatregelenprogramma. Nu staan we aan de lat om gezamenlijk deze maatregelen uit te voeren om in de gemeente Utrecht de doelen voor het overig water te bereiken. Met de gemeente Utrecht zijn we het erover eens dat we dit zien als een gezamenlijke opgave waarbij we allebei een even grote inzet en verantwoordelijkheid in dit proces hebben. Omdat met deze maatregelen doelen worden gerealiseerd die overlappen met de doelstelling van de impulsregeling, wordt in 2025 € 0,8 miljoen van deze middelen ingezet voor het maatregelprogramma voor de stad Utrecht. De exacte, meerjarige invulling wordt vastgelegd in concrete afspraken die met de gemeente Utrecht worden gemaakt. De verwachting is dat hierna ook voor andere gemeenten vergelijkbare meerjarige samenwerkingen gaan volgen. De financiering daarvan moet in een volgende voorjaarsnota worden beschouwd.

Integreren kreeftenaanpak met realisatie groenblauwe dooradering

In de NPLG-gebiedsprocessen zetten we vanuit Gezond Water en Biodiversiteit vol in op het realiseren van groenblauwe dooradering. Dit betreft het natuurlijk inrichten van oevers en ecologisch beheren en onderhouden. We zien hiervoor kansen en animo in het landelijk gebied. Tegelijkertijd luiden onze eigen beheerders, agrariërs en ook steeds meer gemeenten (nog altijd) de noodklok dat uitheemse rivierkreeften de inspanningen voor betere ecologie in de watergangen tenietdoen. We combineren de realisatie van groenblauwe dooradering met een kreeftenaanpak om zo de natuurlijke balans in het watersysteem te herstellen. Anders gezegd: het heeft geen zin om oevers natuurlijk in te richten als de water- en oeverplanten door de aanwezigheid van rivierkreeften niet kunnen groeien. Daarbij kunnen andere keuzes bij de inrichting van het watersysteem er ook voor zorgen dat de omgeving minder aantrekkelijk wordt voor uitheemse rivierkreeften. Deze aanpak vraagt financiën om het systeemherstel doelmatig en effectief te kunnen realiseren daar waar we aan de gang gaan met groenblauwe dooradering. Tegelijkertijd blijft HDSR van mening dat de verantwoordelijkheid en kosten voor de kreeftenaanpak bij het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) ligt. Daarom roepen we deze partijen vanuit samenwerkingsverband Rijn-west op om in 2025 te komen met een aanpak.

Biodiversiteit

De afgelopen jaren hebben we stappen gezet in het inventariseren van de huidige biodiversiteit. Daarnaast hebben we de kansen en mogelijkheden in beeld gebracht om de biodiversiteit op onze assets in ons beheergebied te behouden en te versterken. In het coalitieakkoord 2023-2027 wordt meer ambitie op biodiversiteit benoemd. In het najaar van 2024 komt hiervoor een voorstel voor een actieplan biodiversiteit richting het algemeen bestuur. Hierop vooruitlopend staat in deze voorjaarsnota al een aantal mogelijkheden benoemd. Het gaat om het vergroten van het areaal bloemrijke dijken, het verzilveren van kansen voor biodiversiteit binnen onze eigen projecten en het realiseren van een groenblauwe dooradering in ons gebied als hét middel om een toekomstbestendig leefgebied voor de otter te verkrijgen. Om deze kansen te verzilveren, is een verhoging van de personele inzet en financiële middelen in deze voorjaarsnota verwerkt.

1.3 Versterken organisatie waterbeheer

Complexiteit en omvang van taken in het operationeel waterbeheer neemt toe

De taken in het operationeel waterbeheer zijn in de afgelopen jaren gegroeid en versneld complexer geworden. Oorzaken daarvan zijn:

- De bredere maatschappelijke ambities die een andere wijze van werken vraagt voor het dagelijks beheer en onderhoud – meer rekening houdend met thema's als duurzaamheid, participatie en biodiversiteit;
- De hogere frequentie en langere duur van de inzet voor calamiteuze situaties;
- De uitbreiding van het te beheren areaal door het toevoegen van nieuwe functionaliteit en nieuwe assets.

Met deze voorjaarsnota komen daar nog een aantal ontwikkelingen bij, waarvan de intensivering op de Kaderrichtlijn Water en het gebiedsgericht werken ook om een verhoging van de inzet van de medewerkers in het operationeel waterbeheer vragen.

Meer inzet benodigd om het operationeel waterbeheer op een aanvaardbaar peil te houden

Om zowel alle taken in het dagelijks operationeel waterbeheer uit te kunnen voeren en daarnaast ook mee te kunnen in de nieuwe ontwikkelingen die zich aandienen, is het van belang om het operationeel waterbeheer te versterken. Hiervoor is een verhoging nodig van het budget voor operationeel waterbeheer van ongeveer € 0,4 miljoen.

Problemen in de toekomst voorkomen

Bij investeringsvoorstellen die tot een uitbreiding van het areaal leiden wordt inzichtelijk gemaakt welke financiële consequenties het voorstel heeft voor de beheertaak. In het verleden werd daar op een later moment naar gezocht en meestal werd die ruimte niet gevonden. Daarom wil het college dat bij nieuwe investeringsvoorstellen wordt aangegeven waar de dekking voor de hogere beheerlasten vandaan komt. Daarmee wordt geanticipeerd op mogelijk nieuwe problemen in de toekomst.

2. Zuiveringsbeheer

HDSR zorgt dagelijks voor het zuiveren van het afvalwater afkomstig van inwoners en bedrijven in ons beheergebied. Dit doen we op 16 rioolwaterzuiveringsinstallaties. Het zuiveringsproces kenmerkt zich door een bedrijfsmatige aanpak waar we veel ervaring mee hebben. Externe ontwikkelingen en eigen ambities zorgen er daarnaast voor dat we niet stil kunnen blijven staan. Ook komen er vanuit Brussel strengere lozingseisen met de nieuwe *Richtlijn Stedelijk Afvalwater*.

Zuiveringsvisie en programma Circulaire waterketen

Om goed en tijdig in te spelen op deze ontwikkelingen heeft het algemeen bestuur in maart 2022 de [*Zuiveringsvisie 2050*](#) vastgesteld. In deze langetermijnvisie hebben we de belangrijkste trends, ontwikkelingen en innovaties geschetst en onze ambities voor het zuiveren van afvalwater in de toekomst vastgelegd. De visie luidt: *samen meer waarde halen uit de waterketen*. Er zijn drie transitieposen onderscheiden:

1. De ambitie om al het water uit de keten samen nuttig in te zetten;
2. De ambitie om samen alle waarde uit de waterketen te benutten;
3. De ambitie om samen met onze omgevingspartners de infrastructuur 100% adaptief te maken.

Om dit te realiseren is samenwerking met onze ketenpartners, zoals gemeenten, drinkwaterbedrijven, AquaMinerals, Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) en de markt essentieel. De realisatie van de drie transitieposen uit de zuiveringsvisie wordt sinds 2023 opgepakt binnen het programma *Circulaire Waterketen*.

1. Samen zetten we al het water uit de keten nuttig in

Doel van dit eerste spoor is dat we meer grip krijgen op ons influent en gezuiverd afvalwater een nuttige bestemming geven. Hiervoor lopen momenteel meerdere initiatieven met verschillende partners.

In 2023 is samen met drinkwaterbedrijf Vitens een quickscan uitgevoerd naar de nuttige inzet van het effluent bij alle rwzi's van het waterschap. Op basis van de uitkomsten van deze quickscan gaan we de nodige vervolgstappen nemen, in onze gezamenlijke verkenning, om gezuiverd effluent in te zetten om de impact van drinkwaterwinning te mitigeren en verdroging tegen te gaan.

Samen met veertien waterketenpartners (drinkwaterbedrijven, waterschappen en kennisinstituten) zijn we eind 2023 gestart met een groot demonstratieproject: de *Ultieme Waterfabriek*. Hiermee willen we op lokaal, regionaal en nationaal niveau laten zien dat het mogelijk is om drinkwater te maken uit effluent. Dit project is in 2024 gestart en heeft een looptijd van vier jaar.

Met het nazuiveren van effluent op de zuivering in Houten hebben we sinds begin 2023 een eerste stap gezet om effectief en efficiënt medicijnresten uit effluent te verwijderen. Voor de zuivering in Woerden verwachten we in 2024 een concreet voorstel voor te leggen aan het algemeen bestuur. Voor de rwzi in Zeist is de technologiekeuze gemaakt in het project vernieuwing rwzi Zeist. Na deze drie rwzi's staan die van Nieuwegein, Leidsche Rijn en Utrecht op het programma voor de komende jaren.

Het waterschap, de gemeente Nieuwegein en drinkwaterbedrijf Vitens zijn bezig met de voorbereidingen om in Nieuwegein een klimaatadaptieve en waterneutrale binnenstad te creëren. Het lokaal zuiveren van het afvalwater voor circa 2.000 inwoners is een van de scenario's. In 2024 leggen we het betreffende voorstel voor aan het algemeen bestuur en in 2025 willen we overgaan tot realisatie.

In 2025 willen we op basis van de zuiveringsvisie meer grip krijgen op ons influent. Dit willen we doen door concreet aan de slag te gaan met een bronaanpak van medicijnresten, nieuwe stoffen en nutriënten en meer grip te krijgen op bedrijfsmatige lozingen op onze rwzi's.

2. Samen benutten we alle waarde uit de waterketen

Onze stip op de horizon is een circulaire en klimaatpositieve waterketen. Hierbij gaan we zoveel mogelijk energie en grondstoffen uit ons afvalwater halen. Waar mogelijk streven we naar hergebruik en vermindering van de uitstoot, zoals via het versnellingsprogramma lachgas. Ook heeft het

algemeen bestuur in dit kader besloten om aandeelhouder te worden van Aquaminerals en Slibverwerking Noord-Brabant (SNB). Hierdoor kunnen wij werken aan onze eigen doelen in samenwerking met de andere deelnemende waterschappen. Momenteel wordt er bijvoorbeeld binnen SNB gewerkt aan een concreet voorstel om fosfaat uit de as van het verbrande slib terug te winnen.

Er wordt gewerkt aan een masterplan voor de rwzi Nieuwegein. Op deze rwzi willen we namelijk ons zuiveringsslib centraal vergisten voor de opwekking van biogas. Met deze energierugwinning wordt een grote stap van zo'n 30% gemaakt richting energieneutraliteit. In het masterplan zoeken we uit hoe deze kansen elkaar beïnvloeden, wat de beste volgorde van projecten is en welke meekoppelkansen er zijn. Het masterplan wordt in 2024 bestuurlijk vastgesteld. Dit plan vormt de basis voor een toekomstig programma van samenhangende projecten, die de komende jaren aan het algemeen bestuur worden voorgelegd.

Eind 2023 is op rwzi Leidsche Rijn in Utrecht de eerste installatie voor hergebruik van cellulose uit afvalwater in Nederland geopend. Een voorbeeld van het sluiten van de waardeketen en het laat zien dat de circulaire economie werkt. Een belangrijke mijlpaal voor het waterschap. Samen met onze samenwerkingspartner Recell kijken we naar mogelijkheden om uit de teruggewonnen cellulose gevelbekleding voor onze bedrijfsgebouwen te maken. Dit voorstel wordt in 2024 aan het algemeen bestuur voorgelegd, waarna we in 2025 over kunnen gaan tot realisatie.

Door de Nereda-technologie op de rwzi Utrecht kan worden voorgesorteerd op het terugwinnen van grondstoffen uit Nereda-korrels (Kaumera®). Door Kaumera uit het gezuiverde slib te halen, hoeft 20-35% minder slib afgevoerd en vernietigd te worden. Dit heeft een gunstig effect op het energieverbruik en de CO₂-uitstoot. Eind 2023 heeft het algemeen bestuur ingestemd met het, samen met zes andere waterschappen, oprichten van een waterschapscoöperatie voor de productie van Kaumera en het oprichten van een gezamenlijke bv met Royal HaskoningDHV voor het vermarkten van Kaumera. De coöperatie is inmiddels opgericht. In 2025 geven we hier verder invulling aan.

3. Samen maken we de infrastructuur van de waterketen adaptief en circulair

Er komt veel op de waterketen af: bevolkingsgroei, druk op de beschikbare ruimte, klimaatverandering, duurzaamheidsdoelen, doelmatigheidsopgaven, enzovoorts. Dat vraagt om proactief met de omgeving op ontwikkelingen in te spelen, maar ook om een andere manier van ontwerpen en bouwen, namelijk klimaatadaptief, modulair, duurzaam en circulair. In 2024 is een nieuwe bouwfilosofie opgesteld, die invulling geeft aan deze nieuwe uitdagingen en wordt doorvertaald in de werkwijzen van projecten. Al onze assets moeten gaan voldoen aan deze filosofie om onze assets toekomstbestendig te maken.

Eind 2027 moet het effluent van rwzi Zeist voldoen aan nieuwe strenge lozingseisen om de KRW-doelstellingen voor de Zeister Grift te bereiken. In lijn met de *Zuiveringsvisie 2050* gaan we rwzi Zeist modulair, adaptief en circulair bouwen. Door het toepassen van het innovatieve [Verdygo](#)-concept wordt invulling gegeven aan belangrijke doelen uit de zuiveringsvisie, zoals adaptief en modulair bouwen. Om gebruik te kunnen maken van het Verdygo-concept is een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen zes waterschappen. Daarnaast gaan we op de rwzi Zeist ook cellulose terugwinnen en medicijnresten uit het afvalwater halen. Er is een bouwteam gevormd dat momenteel werkt aan het opstellen van het definitief ontwerp inclusief kostenraming van de nieuwe rwzi. Op basis hiervan wordt het voorstel voor de vernieuwing van de rwzi Zeist in 2025 aan het algemeen bestuur voorgelegd. Daarnaast komen we in 2025 met voorstellen om, in het kader van de KRW, extra metaalzouten te doseren op de rwzi's Bunnik, Driebergen en Montfoort, om fosfor te verwijderen uit het afvalwater.

Om de bovenstaande opgaven beter en meer gestructureerd op te pakken gaan we zwaarder inzetten op assetmanagement. In 2024 hebben we een eerste versie gemaakt van een strategisch zuiveringsplan. Hierin komen de instandhouding van onze assets, de ambities uit zuiveringsvisie en de externe ontwikkelingen zoals de nieuwe richtlijn stedelijk afval water en de groei van het aantal inwoners integraal bij elkaar, zodat we een beeld hebben van onze totale opgave (scope en investeringsbudget) uitgezet in de tijd. Het strategisch zuiveringsplan gaan we jaarlijks bijstellen en wordt daarmee het instrument waarmee we kunnen sturen op de opgave. Het realiseren van de opgave is een serieuze uitdaging, zo zijn er zorgen over de maakbaarheid en de betaalbaarheid. Maakbaarheid gaat over de vraag of wij de mensen hebben/ kunnen krijgen en of de aannemers in

staat zijn de assets te realiseren maar bijvoorbeeld ook over de vraag of de stroomaansluitingen er op tijd zijn. De betaalbaarheid gaat over de prijsvorming in een gespannen markt en de “toelaatbare” verhoging van het belastingtarief voor de zuiveringsheffing.

Versterken organisatie Zuiver

Om invulling te geven aan de bovenstaande opgaven, ambities en de ontwikkelingen op onze rwzi's, die steeds complexer worden (bijv. Nereda-installatie rwzi Utrecht), moeten we het programma *Circulaire Waterketen* en de Zuiver-organisatie verder professionaliseren en uitbreiden. Dat vraagt om extra financiële ruimte.

3. Bestuur en organisatie

3.1 Digitale transformatie

We zitten midden in de digitale transformatie. Technologische innovaties veranderen de wereld om ons heen én zorgen ervoor dat we ons werk effectiever en beter kunnen doen. Tegelijkertijd worden de opgaven van het waterschap door externe ontwikkelingen als klimaatverandering, veranderende arbeidsmarkt en een mondigere en kritische maatschappij ingewikkelder. Om deze nieuwe uitdagingen aan te kunnen is de digitale transformatie van groot belang. Informatie technologie is een essentieel onderdeel van al ons werk, op kantoor en in de primaire processen. Of het nu gaat om het watersysteem, de waterketen of waterveiligheid. Bijvoorbeeld bij vroegtijdige signalering van vreemde stoffen op basis van data-analyses, slimme aansturing van rioolwaterzuiveringen en real-time control over het watersysteem. Mee gaan in de digitale transformatie is een manier om nieuwe uitdagingen het hoofd te kunnen bieden maar het is ook noodzakelijk om de risico's die er zijn op het gebied van security, en privacy beter te beheersen nu we steeds afhankelijker worden van IT. Bovendien is mee gaan in de digitale transformatie van groot belang om maatschappelijk relevant te kunnen blijven als overheid en kennisautoriteit.

Voor onze bedrijfsprocessen zijn betrouwbare data cruciaal. Daarom is het van groot belang dat we dagelijks betrouwbare data verzamelen. Data die we eenduidig, op de juiste plek en op de juiste manier registreren. Om deze vervolgens veilig te verwerken en om te zetten naar informatie die we delen om de uitvoering en sturing van activiteiten te ondersteunen. Dat vraagt om een digitale transformatie: aanpassingen van de techniek en sociale, mentale en organisatorische transformatie. Innoveren en digitaal transformeren gebeurt niet omdat het kan, maar omdat het noodzakelijk is om aan te sluiten bij de maatschappelijke opgaven en behoeften.

De digitale transformatie vraagt om extra middelen maar leidt tot verbetering van de kwaliteit van ons werk en op termijn tot minder meerkosten. De extra middelen zijn bovendien nodig om risico's te beheersen en relevant te blijven als overheid en beter toegerust te zijn voor de uitdagingen van de 21ste eeuw.

Ontwikkelingen

Het algemeen bestuur heeft in maart 2022 de Visie op de Digitale Transformatie vastgesteld. Deze visie is geoperationaliseerd in negen doelen. Aan zes van de negen doelen werken we inmiddels. Voor de overige doelen willen we in 2024 en 2025 op een vergelijkbare wijze aan de slag.

Om verder invulling te geven aan de digitale transformatie is het nodig om op de sporen van de digitale transformatie te investeren. Dit geeft invulling aan de beoogde doelen uit de [Visie op Digitale Transformatie](#). Door het AB vastgesteld op 3 maart 2022.

In deze voorjaarsnota zijn middelen toegewezen aan twee prioriteiten:

Prioriteit 1

- **Informatiebeveiliging en privacy op orde**
 - Bewustwording & kenbaar privacy- en beveiligingsbeleid: Actueel informatiebeveiligingsbeleid en een ingericht kwaliteitssysteem voor monitoring en adequate informatie, waarbij management en medewerkers goed geïnformeerd zijn en zich bewust zijn van het belang en wat dat van hen vraagt;
 - Risicogebaseerde sturing informatiebeveiliging: Actueel inzicht in de huidige stand van zaken, eerlijke zelfreflectie en inschatting van risico's en een concrete aanpak met maatregelen gericht op de grootste risico's eerst;
 - Samen met andere waterschappen in control: Samen met andere Waterschappen (via HWH) opzetten van samenwerking met betrekking tot kennisuitwisseling, operationele monitoring en signalering (CERT, SOC) en inkoop van kennis en expertise bij opvang van cyberincidenten.

- **Duurzame & toegankelijke informatie**

- Voldoen aan archiefwetgeving & Wet open overheid (Woo): We voldoen aantoonbaar aan de eisen vanuit archiefwetgeving en de Woo door een effectieve informatiebeheerorganisatie;
- Betrouwbaar & veilig informatie bewaren & uitwisselen: Informatie wordt adequaat opgeslagen, vernietigd en uitgewisseld conform de afspraken in het informatiebeheerplan;
- Toegankelijke informatie voor iedereen: Informatie is snel en eenvoudig vindbaar & beschikbaar voor medewerkers en wordt – waar van toepassing – eenvoudig beschikbaar gesteld aan samenwerkingspartners, burgers en bedrijven.

- **Digitale dienstverlening: “kiezen, klikken, klaar”**

- Veilig en toegankelijk digitaal voor iedereen op elk moment aansluiten op overheidsportalen: Alle burgers en bedrijven kunnen veilig digitaal zakendoen met HDSR op elk moment, conform vereisten van de Wet Digitale Overheid, de Wet Digi Toegankelijkheid en de Single Digital Gateway;
- Betrouwbaar: Onze informatie, beleidsregels en digitale diensten sluiten aan op bredere overheidsdienstverlening en digitale portalen (waaronder Digitaal Stelsel Omgevingswet, DSO);
- Direct & persoonlijk: Wij bieden burgers en bedrijven zoveel mogelijk informatie en diensten die voor hen relevant zijn, maken digitaal zakendoen laagdrempelig en eenvoudig en zorgen voor een snelle afhandeling en directe terugkoppeling.

Prioriteit 2

- **Betrouwbare en schaalbare infrastructuur**

- Infrastructuur ‘as a service’: Onze infrastructuur is beschikbaar op het moment, op de locatie en in de capaciteit die de organisatie nodig heeft;
- Betrouwbaar & veilig: Onze infrastructuur waarborgt de continuïteit van onze dagelijkse operatie en werkzaamheden en is adequaat beschermd tegen inbreuken van buitenaf;
- Integrale infrastructuur procesautomatisering (PA) & kantoorautomatisering (KA): We organiseren het beheer van de infrastructuren van de waterbeheersystemen (PA), de zuiveringsinstallaties (PA) en interne bedrijfsvoering (KA) samen om synergie te realiseren in kennis, beheer en security.

- **Beheerst & betrouwbaar applicatie-landschap**

- Beheersbaar & kostenefficiënt applicatielandschap: We reduceren onnodige complexiteit en kosten als gevolg van redundantie, 1-op-1 koppelingen of verouderde en/of niet-uitgefaseerde applicaties;
- Flexibel & toekomstbestendig: We zorgen ervoor dat het IT-landschap ook in de toekomst kan blijven voldoen aan veranderende behoeftes en omstandigheden;
- Eenduidig eigenaarschap: Van elke applicatie is het helder binnen welke IT-dienst het valt, wie het aanspreekpunt is en wie verantwoordelijk is voor (functionele) keuzes en kosten.

- **Datagedreven & asset-georiënteerd werken**

- Betere beslissingen o.b.v. kwalitatieve data: We zorgen voor actuele en betrouwbare brondata, die makkelijk kan worden ontsloten, met elkaar in verbinding gebracht, geanalyseerd en gevisualiseerd t.b.v. operationele-, tactische- en strategische besluitvorming;
- Betere beslissingen o.b.v. “assetbeeld”: Van elk asset (waterbeheer, zuiver) is de locatie weer te geven op een digitale (GIS) kaart of van elke object is de locatie vastgelegd in een ruimtelijke (GIS) database;
- Publiek toegankelijke data: We stellen datasets beschikbaar aan burgers, bedrijven en instanties via open data portalen.

De overige middelen voor de digitale transformatie zijn als volgt verdeeld over de sporen en dragen bij aan de doelen van deze sporen:

- Databeheer in stroomversnelling is onderdeel van **Datagedreven & asset-georiënteerd werken**;
- Digitale dienstverlening is onderdeel van **Digitale dienstverlening: “kiezen, klikken, klaar”**;
- Integratie proces-automatisering is onderdeel van **Betrouwbare en schaalbare infrastructuur**.

Daarnaast zetten we een kleine regie-organisatie op om sturing te geven aan de transformatie die nodig is in de organisatie. De regie organisatie zal ook de uitvoering van de *Visie op de Digitale Transformatie monitoren en managen*.

Samenwerking Vaarkaat en het Waterschapshuis

In de digitale transformatie staat Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden niet alleen. We trekken hierbij op met onze collega's van andere waterschappen. Op 15 december 2023 is de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen (UvW) akkoord gegaan met het visiedocument Vaarkaat, digitaal op koers. De Vaarkaat bevat bestuurlijke ambities en doelen voor de waterschapsector op het gebied van digitale transformatie. Gezamenlijke ambities en doelen zijn nodig omdat de digitale transformatie te complex en omvangrijk is om als individueel waterschap een eigen koers te varen. Verdere uitwerking hiervan wordt in de vereniging besproken.

De samenwerking krijgt ook concreet vorm in het Waterschapshuis. Dit is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de 21 waterschappen op het gebied van ICT en de digitale transformatie. De samenwerking en het aantal uitvoeringsverzoeken van de waterschappen aan het Waterschapshuis nemen toe. Dit zorgt vanuit hen voor meer output en voor het waterschap voor een hogere bijdrage.

Structureel hogere kosten het Waterschapshuis

Door de toename van verzoeken van de waterschappen om diensten en beheer bij het Waterschapshuis in te richten, nemen de kosten toe. Naast deze verwachte kostenstijging (gebaseerd op de geactualiseerde begroting van het Waterschapshuis) is er jaarlijks een aanvullend bedrag nodig voor nieuwe initiatieven om de samenwerking te versterken en beter gebruik te maken van kennis en gezamenlijke ontwikkelingen.

3.2 Crisisbeheersing XL

De effecten van de versnelde klimaatverandering en de ervaringen uit de recente crisissen van droogte en wateroverlast, noodzaken ons om de crisisbeheersing op te schalen. Een sterke en goed beoefende crisisorganisatie is belangrijk. Dit wordt vormgegeven door een schil om de basis crisisbeheersing heen te leggen en vraagt inzet van alle afdelingen. In 2025 zal worden gestart met een gemiddelde inzet van capaciteit, verdeeld over alle afdelingen, voor het maken van scenario's, het bijhouden van werkinstructies, trainingsuren en versterking van het Assetteam keringen bij dijkbewaking.

3.3 Verder versterken en professionaliseren organisatie

Als Dagelijks Bestuur stellen we ons voortdurend de vraag of onze waterschapsdoelen met een lagere inzet van geld en mensen gerealiseerd kunnen worden, of dat met bestaande middelen meer prestaties geleverd kunnen worden. Dat hoort bij professioneel werken.

Wij gaan efficiënt om met onze middelen, door steeds beter te prioriteren, processen verder te uniformeren, realistischer te plannen en op steeds meer terreinen risico gestuurd te werken. De inrichting en doorontwikkeling van organisatie(onderdelen), dat het professionele werken moet

ondersteunen, is een vast agendapunt van het MT. Zo hebben zij onlangs besloten om voor bepaalde activiteiten gebiedsgericht te gaan werken, zodat we het werk van HDSR en dat van andere (overheids)partijen in het betrokken gebied samen kunnen programmeren. We werken aan een toekomstbestendige, slagkrachtige en wendbare organisatie, met deskundige, betrokken en gedreven medewerkers, betrouwbare systemen, compliant aan wet- en regelgeving en een robuuste begroting. Om dit streven waar te kunnen maken is het verder versterken en professionaliseren van bepaalde onderdelen van de organisatie onvermijdelijk. Dat doen wij zowel voor waterbeheer als voor de organisatie van het beheer van onze zuiveringsinstallaties. Hierover is meer terug te lezen in paragraaf 1.3 en onder het kopje Versterken organisatie zuiveringsbeheer aan het eind van hoofdstuk 2.

En daarnaast denken we aan de volgende lijnen:

We investeren structureel in onze medewerkers om de toekomstige opgaves aan te kunnen. Het leiderschapsprogramma, gestart in 2023, is een goed begin en heeft veel positieve energie losgemaakt. Dit programma wordt verbreed naar persoonlijk leiderschap voor alle medewerkers binnen HDSR. De middelen worden onder andere ingezet voor leren en ontwikkelen, talentontwikkeling, e-learnings via het Leer management systeem en het inzetten van externe expertise voor het opleiden van facilitators middels het train-de-trainer-principe. Ook de inzet van onze medewerkers op het gebied van Internationale Samenwerking, waaronder de Blue Deal, draagt daaraan bij. In de meerjarenbegroting is deze personele inzet geborgd.

Door het verkleinen van de span of control van te grote teams zorgen we voor voldoende aandacht aan de betrokken medewerkers. Daarnaast is de bezetting van het huidige secretariaat nu ontoereikend om aan de groei van de organisatie te voldoen. Goede ondersteuning zorgt voor een vergroting van de effectiviteit.

We komen als waterschap meer en meer in de samenleving te staan, waarbij er steeds meer gevraagd wordt van onze externe communicatiedienstverlening. Dit verdient versterking.

En tot slot; voor een robuuste positionering van concern control is extra capaciteit nodig. Met een robuuster team spelen we in op de nieuwe ontwikkelingen die op concern control afkomen. Het gaat onder andere om de aanpassing van het belastingstelsel, de rechtmatigheidsverklaring en het toewerken naar het wettelijk verplichte 'in control statement' in 2026.

4. Financiën

4.1 Financieel kader

Via de Voorjaarsnota 2024 stelt het algemeen bestuur het financieel kader vast voor de uitwerking van de meerjarenbegroting van 2025. Dat geldt voor het niveau van de netto-kosten, de dekking van de netto-kosten en voor de investeringsuitgaven. Bij de uitwerking van de begroting van 2025 worden actuele gegevens verwerkt en kunnen, indien nodig, bijstellingen worden gedaan; zowel naar boven als naar beneden. Dit om voor 2025 een begroting, en bijbehorende belastingtarieven, vast te stellen die zo dicht mogelijk aansluiten bij de actuele situatie.

In deze paragraaf wordt het financieel kader voor de netto-kosten en de dekking daarvan toegelicht. In eerste instantie op hoofdlijnen voor HDSR totaal en vervolgens meer specifiek voor de watersysteem- en zuiveringsheffing. Eerst worden de uitgangspunten toegelicht.

4.1.1 Uitgangspunten

De bedragen in onze meerjarenbegroting worden deels beïnvloed door factoren die grotendeels buiten onze invloedssfeer liggen. Een voorbeeld hiervan is de verhoging van de begrotingsposten om de exogene prijsstijgingen op te vangen (indexering).

Indexering

Voor de indexering volgt het waterschap de cijfers van het Centraal Planbureau (CPB). In het financieel kader is voor de periode 2025 – 2029 met onderstaande indexering van de personeelskosten en overige kosten en opbrengsten rekening gehouden.

Indexering	2025	2026	2027	2028	2029
Loonvoet	4,4%	3,8%	4,8%	4,0%	4,1%
Overige kosten en opbrengsten	2,2%	2,2%	2,2%	2,2%	2,1%

Bron Midden Lange Termijn raming CBP, peildatum maart 2024

Bovenstaande percentages hebben invloed op afzonderlijke onderdelen van de begroting. Bij de doorrekening van de indexering voor de overige kosten zijn de energiekosten en solidariteitsbijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) buiten beschouwing gelaten.

Voor kapitaallasten, de kosten van rente en afschrijvingen, passen we géén indexering toe maar rekenen we met actuele rentepercentages voor nieuwe leningen en leningen voor herfinanciering. Voor nieuwe leningen rekenen we op dit moment met een rente van 3,1% tegenover 3,5% die bij het opstellen van de begroting van 2024 werd gehanteerd. Afschrijvingslasten worden doorgerekend op basis van actuele inschattingen van activeringsmomenten en eventuele bijstelling van de omvang van de investeringsuitgaven per project.

In het huidige instabiele economische klimaat bestaat er over deze indexeringspercentages veel onzekerheid. Bij het opstellen van de begroting van 2025 verwerken we de op dat moment actuele ramingen van het CPB. Dat geldt ook voor het rentepercentage voor nieuwe leningen.

Energieprijzen

De energiekosten voor 2025 zijn niet in de normale indexering van de overige kosten meegenomen omdat we uitgaan van de actuele markttarieven. Voor 2026 en verder lopen energiekosten wel mee met de normale indexering. Voor 2025 worden de energiekosten, op basis van de huidige markttarieven, ten opzichte van 2024 met € 1,1 miljoen verlaagd. Bij het opstellen van de Begroting 2025 worden de energiekosten op basis van de op dat moment actuele marktprijzen opnieuw berekend. Omdat de kosten structureel hoger blijven dan in de begroting van 2024 wordt ervoor gekozen deze kosten alsnog structureel te dekken en door te rekenen in de belastingopbrengsten (zie Financieel kader zuiveringsheffing).

Solidariteitsbijdrage HWBP

De solidariteitsbijdragen voor HWBP van de waterschappen zijn gebaseerd op de laatste opgave van 21 mei 2023. Na 2024 laat deze opgave een daling zien. Deze daling is gebaseerd

op de groei van het aantal projecten dat door de waterschappen in uitvoering wordt genomen. Voor de eigen projecten dragen de uitvoerende waterschappen zelf 10% bij aan de investeringsuitgaven.

Naast de jaarlijkse actualisering van de solidariteitsbijdrage per waterschap wordt de algehele financiering van het HWBP de komende maanden onderzocht. Aanleiding hiervoor is het landelijke beeld waaruit blijkt dat de opgave voor waterveiligheid groter wordt en dat de uitvoeringskosten, door gestegen kosten van onder andere grondstoffen, energie en personeel, hoger zijn. In de nabije toekomst zal de solidariteitsbijdrage daardoor sterk stijgen. Het is op dit moment onduidelijk hoe groot de stijging gaat worden en wanneer deze zich voor zal doen. In de voorjaarsnota van 2025 wordt de uitkomst van dit onderzoek meegenomen. Bij het opstellen van de Begroting 2025 wordt de meest actuele opgave verwerkt.

4.1.2 Financieel kader Totaal HDSR

In deze voorjaarsnota zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Een stijging van de belastingopbrengsten met de gemiddelde indexering plus 2% voor beleidsruimte;
- De egaliseringsreserves worden in tien jaar stapsgewijs afgebouwd.

Door alle autonome ontwikkelingen, de doorwerking van het reeds ingezette beleid en de voorgenomen investeringsuitgaven door te rekenen volgt dat de (netto) kosten stijgen tot € 176,368 miljoen.

In onderstaande tabel is de opbouw van het netto-kostenniveau voor de komende jaren weergegeven. Samen met de inzet van de egaliseringsreserves vormen de belastingopbrengsten de dekking van de netto-kosten. In het meerjarenbeeld zijn daarvoor verschillende uitgangspunten gehanteerd voor het jaar 2025 en de daarop volgende jaren. Voor het begrotingsjaar 2025 zijn de belastingopbrengsten als uitgangspunt gehanteerd en volgt als sluitpost de onttrekking aan de egaliseringsreserves. Voor 2026 en verder is de mogelijke inzet egaliseringsreserves als rekenkundig uitgangspunt gehanteerd en volgen de belastingopbrengsten. Met een aflopende inzet van de egaliseringsreserves stijgen de belastingopbrengsten. Hiermee groeien we geleidelijk naar kostendekkende tarieven. De definitieve, politieke keuze over de dekking van de netto-kosten wordt jaarlijks bij de begroting gemaakt.

Financieel kader Totaal HDSR

	Begroting 2024	VOORJAARSNOTA 2024				
		2025	2026	2027	2028	2029
Netto-kosten begroting basis	169.169	169.170	176.368	183.689	189.168	195.469
Totaal autonome ontwikkelingen		3.476	5.799	6.120	6.920	9.241
Totaal doorwerking ingezet beleid		232	-141	-12	-	-
Bijstelling Dynamische Opgaven		-1.042	-	-	-	-
Totaal nieuw ingezet beleid		4.532	1.663	-629	-619	-25
Totale netto-kosten VJN 2024	169.169	176.368	183.689	189.168	195.469	204.685
<i>jaarlijkse ontwikkeling netto-kosten</i>						
		4,3%	4,2%	3,0%	3,3%	4,7%
Belastingopbrengsten	157.378	169.881	175.514	181.902	189.111	199.235
<i>jaarlijkse ontwikkeling belastingopbrengsten</i>						
		7,9%	3,3%	3,6%	4,0%	5,4%
Resultaat (mutatie egaliseringsreserve)	11.791	6.487	8.175	7.266	6.358	5.450

(bedragen x € 1.000)

Belastingopbrengsten

Voor 2025 is de verhoging van de belastingopbrengsten 7,9%. Dit is het gemiddelde van de belastingopbrengsten voor de watersysteem- en de zuiveringsheffing van respectievelijk 6,0% en 10,5%. Daarmee valt de belastingopbrengst voor watersysteembeheer binnen het gestelde kader. De berekende procentuele belastingopbrengst voor zuiver is hoger door opnemen van de structurele hogere energiekosten in plaats van dekking uit de egaliseringsreserve. Zie verder 4.1.2.

Nieuw ingezet beleid

De ontwikkelingen van buiten en de doorwerking van de voorgenomen investeringsuitgaven zijn in het financieel kader verwerkt via de autonome ontwikkelingen. In deze voorjaarsnota is ook nieuw beleid verwerkt. Daarbij zijn, onder het mom 'nieuw voor oud', de middelen voor het huidige beleid onder de loep genomen. Dit heeft per saldo geleid tot een lagere stijging van de totale netto-kosten. Inhoudelijk

zijn de nieuwe ontwikkelingen, waarvoor middelen aan het financieel kader zijn toegevoegd, toegelicht onder de inhoudelijke programma's. Voor de volledigheid is in bijlage 1 een overzicht van de alle verwerkte nieuwe ontwikkelingen opgenomen. Deze tellen op tot de regel 'Totaal nieuw ingezet beleid' het financieel kader.

Voor HDSR Totaal bedragen deze nieuwe ontwikkelingen voor het begrotingsjaar 2025 € 4,532 miljoen. Dat is meer dan de 2,0% van de belastingopbrengsten van 2024 die de coalitie voor nieuw beleid als maximum heeft gesteld. Daarom is kritisch gekeken naar de raming van de bedragen voor de Dynamische Opgaven. In het kader van realistisch en zuiver begroten verlagen we begrote kosten voor de Dynamische Opgaven met 10% zonder concessies doen aan het gestelde ambitieniveau. De stimuleringsregeling blijft buiten schot bij deze herziening.

Doorwerking ingezet beleid

Ook in eerdere voorjaarsnota's en begrotingen zijn besluiten genomen die doorwerken in het meerjarig kader van deze voorjaarsnota.

Een andere doorwerking van reeds ingezet beleid betreft de wijze waarop nieuw personeel in de begroting van 2024 is verwerkt. In de Begroting 2024 is het uitgangspunt aangehouden dat nieuw personeel gemiddeld per 1 april 2024 in dienst zou zijn. Daardoor is in de begroting van 2024 voor deze nieuwe medewerkers 9 maanden salaris opgenomen. Voor de begroting van 2025 gaan we er vanuit dat deze medewerkers gedurende 2024 in dienst treden zodat de salariskosten voor deze medewerkers volledig meelopen in 2025.

Ruimte in de egalisereserves

Eén van de mogelijkheden voor de dekking van de netto-kosten is de reserves geleidelijk af te bouwen. Met het verkennen van de mogelijkheid om reserves af te bouwen is echter ook gekeken naar de bestemmingsreserves. Bij de Begroting 2024 zijn al bestemmingsreserves voor de rwzi Utrecht en de sloopkosten van de rwzi's Utrecht en Maarssenbroek vrijgevallen ten gunste van de egalisereserve zuiveringsheffing. In het kader van deze voorjaarsnota is naar een bestemmingsreserve aan de kant van de watersysteemheffing gekeken: de bestemmingsreserve Gekanaliseerde Hollandse IJssel (GHIJ). Omdat het beheer van de GHIJ steeds meer onderdeel wordt van de normale bedrijfsvoering binnen de watersysteembeheer is het een logische stap om dit onderdeel ook financieel niet meer apart te behandelen. Daarom is een doorrekening gemaakt van de egalisereserve van de watersysteemheffing inclusief een groot deel van het saldo van deze bestemmingsreserve. In bijlage 2 zijn overzichten opgenomen van de ruimte die de egalisereserves van de beide heffingen bieden. Onderstaand zijn per egalisereserve de belangrijkste punten uit deze overzichten opgenomen.

4.1.3 Financieel kader Watersysteemheffing

In onderstaande tabel is het financieel kader voor de Watersysteemheffing weergegeven. Dit is inclusief de toegerekende kosten van het programma Bestuur & Organisatie.

Financieel kader Watersysteemheffing

	Begroting 2024	VOORJAARSNOTA 2024				
		2025	2026	2027	2028	2029
Netto-kosten begroting basis	92.707	92.707	98.090	103.576	108.445	112.629
Totaal autonome ontwikkelingen		3.134	4.641	5.221	4.783	3.602
Totaal doorwerking ingezet beleid		239	-153	-12	-	-
Bijstelling Dynamische Opgaven		-773	-	-	-	-
Totaal nieuw ingezet beleid		2.783	999	-340	-599	54
Totale netto-kosten VJN 2024	92.707	98.090	103.576	108.445	112.629	116.285
jaarlijkse ontwikkeling netto-kosten		5,8%	5,6%	4,7%	3,9%	3,2%
Belastingopbrengsten	89.376	94.710	98.881	104.272	108.977	113.155
jaarlijkse ontwikkeling belastingopbrengsten		6,0%	4,4%	5,5%	4,5%	3,8%
Resultaat (mutatie egalisereserve)	3.331	3.380	4.695	4.173	3.652	3.130

(bedragen x € 1.000)

Toelichting

De netto-kosten van de watersysteemheffing stijgen in 2025 met 5,8%. Om de totale netto-kosten in 2025 te dekken is een onttrekking aan de egalisereserves nodig van € 3,380 miljoen. Uit de meerjarige doorrekening blijkt dat de egalisereserves van de watersysteemheffing voor deze

onttrekking voldoende ruimte bieden. Vanaf 2026 is de berekende ruimte in de egalisereserves in de tabel opgenomen.

Egalisereserve Watersysteemheffing (inclusief vrijval bestemmingsreserve GHJ)

Op basis van de verwachte totale omvang van de egalisereserves én de bestemmingsreserve GHJ, is de ruimte berekend die de komende tien jaar beschikbaar is. In de doorrekening (zie bijlage 2) is ook rekening gehouden met de structurele kosten die tot nog toe uit de bestemmingsreserve GHJ worden gedekt. Bij een gelijkmatige, aflopende inzet gedurende de komende tien jaar bedraagt de ruimte in de egalisereserve voor 2025 € 5,217 miljoen. Uit de berekening in deze voorjaarsnota vloeit voort dat voor 2025 een dekking van € 3,380 miljoen nodig is. Conclusie is dat er meerjarig genoeg ruimte in de egalisereserve zit voor de gevraagde inzet in 2025.

Bij deze doorrekening is uitgegaan van een dekkingspercentage in 2034 van 10% vanwege de onzekerheden over met name de investeringsuitgaven die voor het herstel van de oevers van de GHJ nog moeten worden gedaan. In de komende jaren ontstaat een nauwkeuriger beeld van deze uitgaven en wordt de inzet van de reserve jaarlijks bij de berekening van de belastingtarieven beoordeeld. Vooralsnog is het uitgangspunt dat de hogere kapitaallasten van deze opgaven kunnen worden opgevangen binnen de groei van 5% van de begroting die in de doorrekening is gehanteerd.

4.1.4 Financieel kader Zuiveringsheffing

In onderstaande tabel is het financieel kader voor de Zuiveringsheffing weergegeven. Dit is inclusief de toegerekende kosten van het programma Bestuur & Organisatie.

Financieel kader Zuiveringsheffing

	Begroting 2024	VOORJAARSNOTA 2024				
		2025	2026	2027	2028	2029
Netto-kosten begroting basis	76.462	76.462	78.278	80.113	80.723	82.840
Totaal autonome ontwikkelingen		343	1.158	899	2.137	5.639
Totaal doorwerking ingezet beleid		-7	13	-	-	-
Bijstelling Dynamische Opgaven		-269	-	-	-	-
Totaal nieuw ingezet beleid		1.749	664	-289	-20	-79
Totale netto-kosten VJN 2024	76.462	78.278	80.113	80.723	82.840	88.400
jaarlijkse ontwikkeling netto-kosten		2,4%	2,3%	0,8%	2,6%	6,7%
Belastingopbrengsten	68.002	75.171	76.633	77.630	80.134	86.080
jaarlijkse ontwikkeling belastingopbrengsten		10,5%	1,9%	1,3%	3,2%	7,4%
Resultaat (mutatie egalisereserve)	8.460	3.107	3.480	3.093	2.706	2.320

(bedragen x € 1.000)

Toelichting

De ontwikkeling van de netto-kosten voor de zuiveringsheffing verschilt ten opzichte van de watersysteemheffing. De stijging in 2025 is met 2,4% lager en tot en met 2028 is de stijging beperkt. In 2029 stijgen de kosten door afronding van investeringsprojecten (o.a. rwzi Zeist). Voor 2025 is de stijging van de kosten laag door de bijstelling van de energiekosten en dalende afschrijvingskosten. Vanwege lagere actuele tarieven op de markt is het begrote bedrag voor 2025 met € 1,1 miljoen naar beneden bijgesteld. Ook dalen de afschrijvingskosten doordat bestaande activa uit de afschrijvingsperiode lopen en (nog geen) nieuwe activa in gebruik wordt genomen.

Ondanks de kleine stijging van de netto-kosten is in de tabel een belastingopbrengst voor 2025 opgenomen van € 75,121 miljoen. Dit is +10,5% ten opzichte van de Begroting 2024. Het uitgangspunt om de belastingopbrengsten te verhogen met de indexering plus 2% voor nieuw beleid is bij de zuiveringsheffing niet haalbaar. De afgelopen jaren is de egalisereserve ingezet om de stijging van de kosten van energie, chemicaliën en slibtransport op te vangen. Waar we dachten dat hogere tarieven (met name energie) incidenteel van aard zouden zijn, blijft het prijsniveau dermate hoog dat het een structurele prijsverhoging betreft. Daarom moet er een verschuiving plaats vinden van de incidentele dekking uit de egalisereserve naar structurele dekking uit de belastingopbrengsten. Verder is uit geconcludeerd dat de belastingopbrengsten voor de zuiveringsheffing de afgelopen vijf jaar nauwelijks zijn gestegen; gemiddeld met ongeveer +1%.

Egalisereserve Zuiveringsheffing

Op basis van de verwachte totale omvang van de egalisereserves is de ruimte berekend die de komende tien jaar beschikbaar is. Bij een gelijkmatige aflopende inzet gedurende de komende tien

jaar bedraagt de ruimte in de egaliseringsreserve voor 2025 € 3,366 miljoen. Terwijl uit de berekening in de voorjaarsnota nu een sluitende dekking van € 3,107 miljoen nodig is. Conclusie is dat er meerjarig genoeg ruimte in de egaliseringsreserve zit voor de gevraagde inzet in 2025.

4.2 Investerings en schuldumfang

4.2.1 Investeringsuitgaven

In het financieel kader zijn de kapitaallasten verwerkt van de investeringsuitgaven van de afgelopen jaren maar ook van de komende jaren. Omdat er bij deze voorjaarsnota geen grote nieuwe investeringsuitgaven zijn opgenomen zijn de lasten van de investeringsuitgaven van de komende jaren opgenomen in de autonome ontwikkelingen. Deze vloeien immers niet voort uit nieuwe beleidsmatige keuzes die bij deze voorjaarsnota voorliggen. Wel zijn de ramingen voor de bestaande meerjarige investeringsbegroting geactualiseerd.

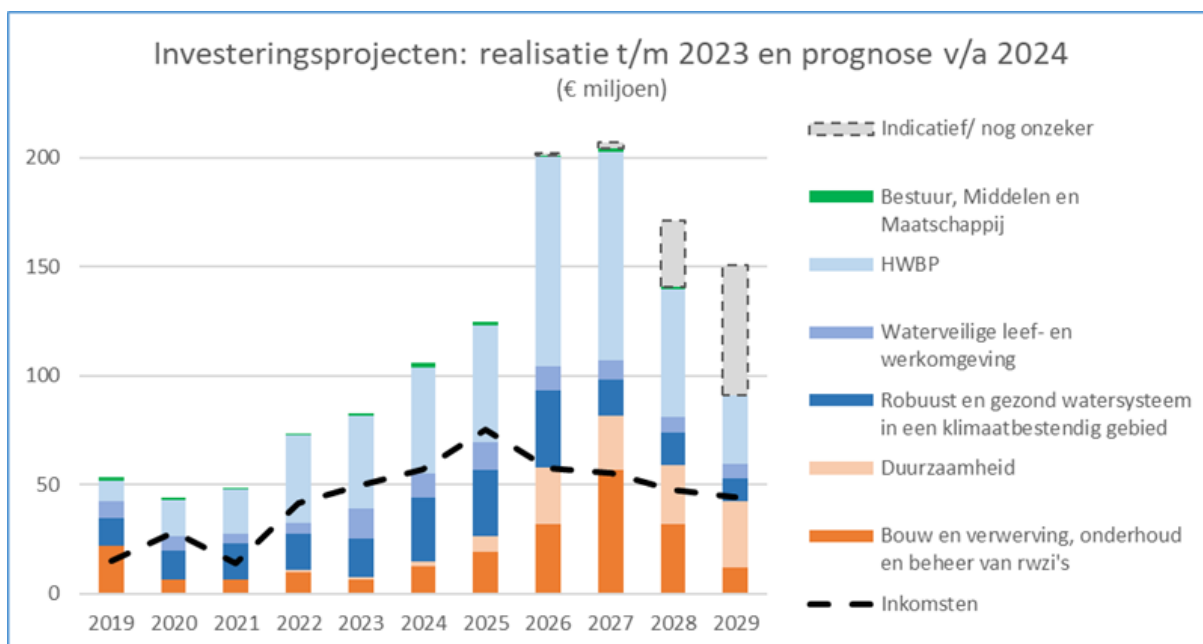
Investeringsagenda

Bovenop de vast te stellen termijn van vier aankomende jaren, blikte de voorjaarsnota indicatief tot tien jaar vooruit in de investeringsagenda. Hiervan is een overzicht opgenomen in bijlage 3. Naast de investeringsuitgaven worden ook de verwachte inkomsten weergegeven. De belangrijkste inkomsten zijn subsidies (bijdragen in investeringen die in het bezit van HDSR blijven) en 'doorbelastingen aan derden' (voor investeringen die aan derden worden overgedragen), veelal meekoppelkansen.

De komende jaren nemen onze investeringsuitgaven verder toe, op vrijwel alle programma's. De uitgaven aan HWBP-projecten Sterke Lekdijk en GHIJ-Noord pieken de komende jaren. De vernieuwingen van rwzi Zeist en rwzi Nieuwegein zijn zichtbaar. Projecten op het gebied van duurzaamheid komen tot uitvoering. Investeringsprojecten in het watersysteem en het klimaatbestendig maken van ons gebied lopen door. De investeringsuitgaven aan waterveiligheid buiten de HWBP-opgaven alsmede aan bestuur en organisatie blijven stabiel.

In onderstaande tabel wordt de huidige verwachting van uitgaven en inkomsten weergegeven. De piek in de jaren 2026 en 2027 zal naar verwachting afvlakken en deels doorschuiven naar 2028 en 2029, wanneer de werkzaamheden per jaar concreet begroot worden. De gepresenteerde afname van het uitgavenniveau na 2027 zal nog beïnvloed worden door investeringsprojecten die op het moment van schrijven nog te onzeker zijn om op te nemen. Deze zijn indicatief toegevoegd. Veelal is HDSR hiervoor afhankelijk van externe factoren, zoals wetgeving, beleid van andere overheidslagen, marktontwikkelingen, wensen van samenwerkingspartners en ICT-ontwikkelingen. Een belangrijke verwachte toevoeging vormt de uitvoering van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Deze werkzaamheden kunnen op dit moment nog niet goed worden ingeschat. Dat zal bij de begroting van 2025 of bij de volgende voorjaarsnota wel het geval zijn.

De hier opgenomen bedragen zijn een inschatting. Met name voor projecten die nog niet gestart zijn is de volledige omvang en complexiteit slechts indicatief in beeld. Deze inschattingen worden preciezer en betrouwbaarder naarmate de start van een project dichterbij komt en vervolgens gedurende de realisatie van het project. In de voorjaarsnota wordt de meerjarige investeringsagenda op programmaniveau gepresenteerd. Bij de begroting wordt de concrete investeringsagenda voor dat kalenderjaar op moederprojectniveau vastgesteld. Uiteindelijk wordt bij het bestuursvoorstel het besluit genomen over de exacte kaders van een investeringsproject, waaronder het krediet en de scope.

Financiële effecten

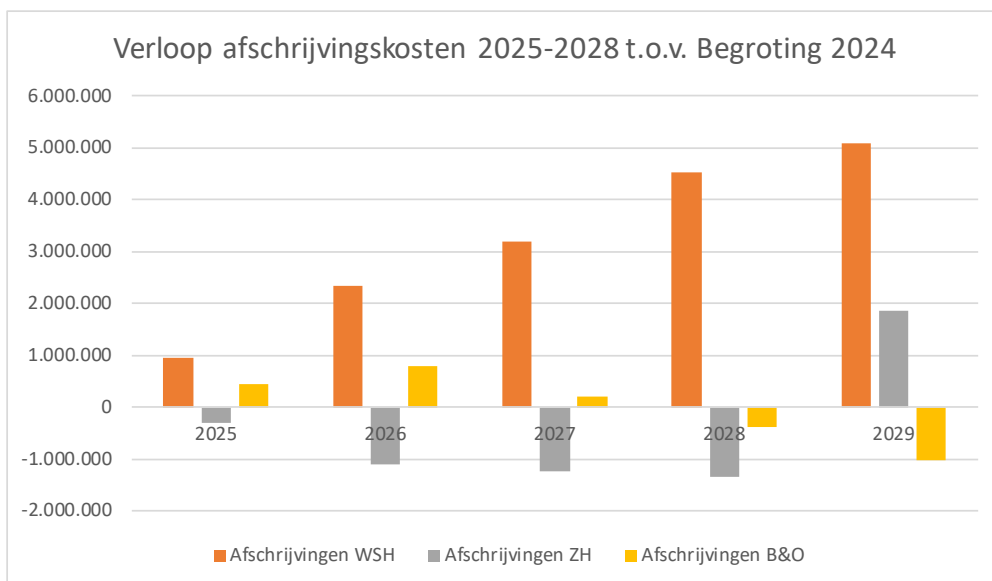
De investeringsagenda van het waterschap bestaat uit eigen investeringsprogramma's en grote projecten met verschillende vormen van (externe) bekostiging. Dit werkt verschillend door in de belastingtarieven. De financiële doorwerking is te splitsen in twee delen:

1. Investerings in de eigen programma's en beleidskeuzes: deze investeringsuitgaven worden door HDSR gedaan om de eigen beheertaken goed uit te kunnen voeren. De uitgaven leiden tot kapitaallasten die wij volledig zelf via belastingopbrengsten dekken;
2. Uitgaven voor grote projecten die we wel binnen ons beheergebied uitvoeren maar deels voor derden. Het duidelijkste voorbeeld hiervan zijn de projecten die we in het kader van de Sterke Lekdijk uitvoeren. Deze worden voor 90% gefinancierd vanuit het HWBP en daardoor werken de uitgaven maar voor 10% door in de kapitaallasten.

Investeringsuitgaven leiden tot kapitaallasten die bestaan uit afschrijvingskosten en rentelasten. In onderstaande grafieken is de ontwikkeling van deze kosten weergegeven met daarbij een korte toelichting op de bijzonderheden.

Afschrijvingen

Een belangrijk deel van de kapitaallasten bestaat uit afschrijvingen. Op basis van de verwachte levensduur van het activum (het duurzame productiemiddel) wordt aan de toekomstige jaren een deel van de investeringsuitgaven toegerekend. Dit zijn de kosten die worden opgenomen in de berekening van de benodigde belastingopbrengsten. In onderstaande grafiek is per programma de ontwikkeling van de afschrijvingskosten ten opzichte van de begroting van 2024 opgenomen.

De totale afschrijvingskosten stijgen de komende jaren gestaag. De eerste jaren komt de stijging vooral voor rekening van de watersysteemheffing. Dit is het gevolg van het afronden van een groot aantal projecten, zoals grootonderhoudsprojecten (GOP's), HWBP-projecten, gebiedsprojecten en klimaatbestendighedsprojecten.

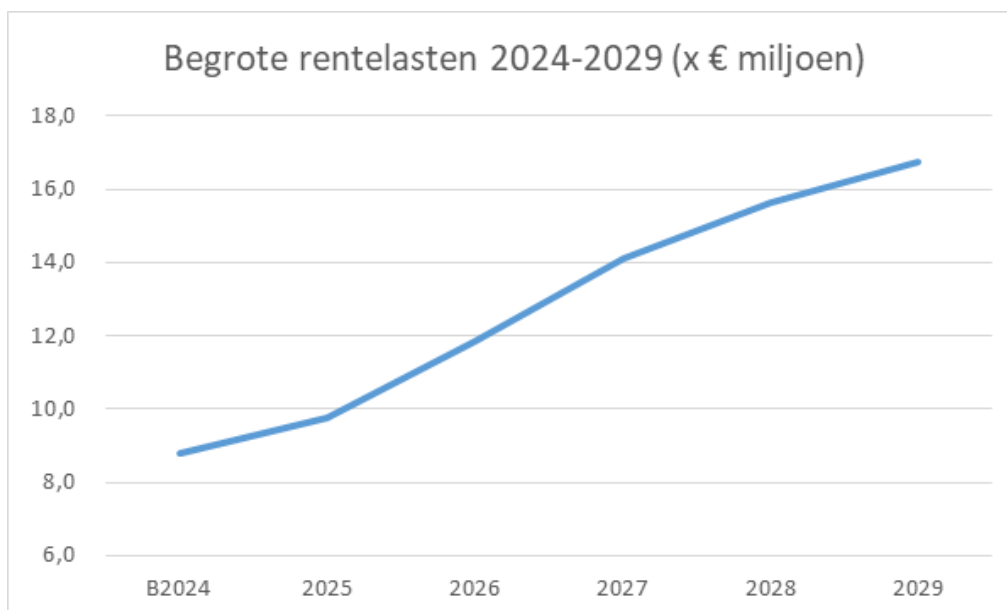
Bij de zuiveringsheffing dalen de afschrijvingskosten jaarlijks tot 2028. Bestaande activa zijn volledig afgeschreven waardoor er geen afschrijvingskosten voor deze activa meer zijn. In 2029 wordt naar verwachting de rwzi Zeist opgeleverd. Dat leidt tot nieuwe afschrijvingskosten.

De toekomstige afname bij bestuur en organisatie wordt veroorzaakt doordat bepaalde kosten zoals software niet meer geactiveerd worden, maar direct in de exploitatie landen, en doordat vervangingsinvesteringen van hardware op die termijn nog te onzeker zijn om op te nemen.

De prognose is gebaseerd op de nu bekende investeringsprojecten. Bepaalde projecten die op termijn wel verwacht worden, maar waarvan de start en omvang nog (te) onzeker zijn, kunnen de werkelijke ontwikkeling nog beïnvloeden. Dit geldt voor nieuwe gebiedsontwikkelingen, het verwijderen van medicijnresten op diverse zuiveringen, toekomstige (vervangings)investeringen van hardware et cetera. Andere ontwikkelingen leiden pas na de periode van deze voorjaarsnota tot afschrijvingskosten, zoals het vernieuwen van rwzi van Zeist.

Rentelasten

Omdat de investeringsuitgaven via de toekomstige afschrijvingskosten in de toekomstige belastingopbrengsten worden opgenomen moeten de geactiveerde investeringsuitgaven met langlopende leningen worden gefinancierd. In onderstaande grafiek is het verloop van de totale rentekosten voor de komende jaren opgenomen.

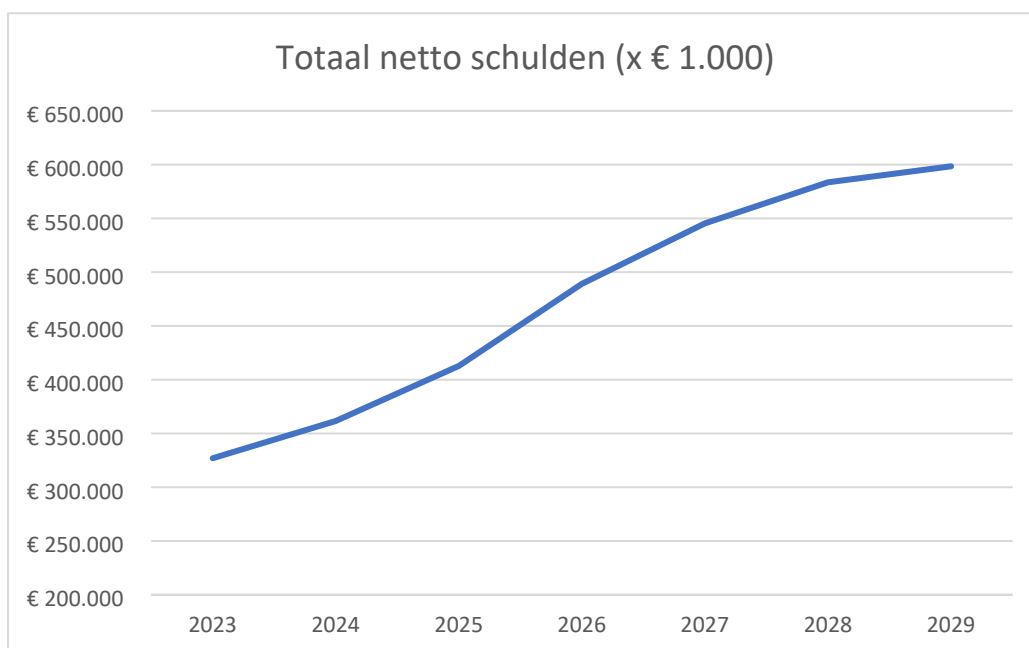
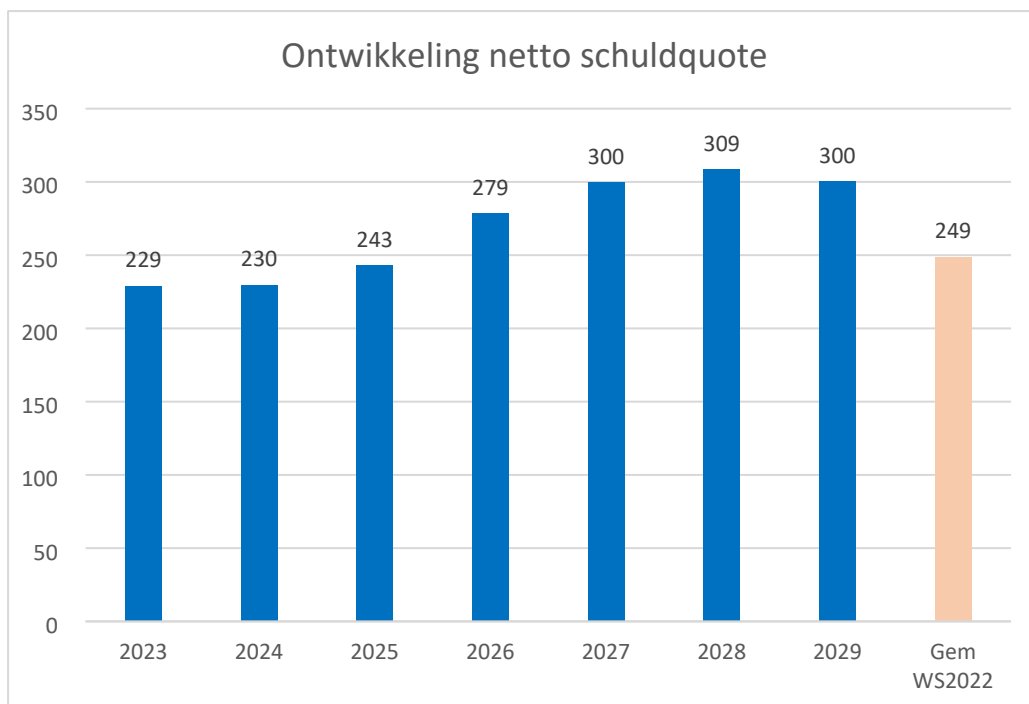
In 2025 liggen de rentelasten naar verwachting ongeveer € 1 miljoen hoger dan voor het begrotingsjaar 2024. Voor nog af te sluiten financieringen is met de huidige (Q1-2024) rente voor een rentevaste periode van 30 jaar gerekend, namelijk 3,1%. Bij de begroting 2024 gingen we nog uit van 3,5%. Voor de rente in rekening courant (kortlopende financiering) is gerekend met 3,125% volgens de verwachting dat de ECB de rente in de loop van 2024 en op langere termijn zal verlagen. De verwachte stijging in rentelasten komende jaren is vooral het gevolg van de trend in de investeringsprognose. Komende jaren is er een hogere financieringsbehoefte vanwege projecten zoals de uitvoeringsfase van Sterke Lekdijk-projecten en vernieuwing van rioolwaterzuivering Zeist. Om de renterisico's te beperken is in 2023 al voor € 80 miljoen aan nieuwe financieringen vastgelegd met stortingsmomenten in de periode 2024-2027. De rente op deze leningen staat vast en begint pas te lopen op de afgesproken stortingsdatum.

Logischerwijs komt de trend in de grafiek met de ontwikkeling van de rentelasten overeen met de grafiek van de ontwikkeling van de schuldenlast in de volgende paragraaf. De trends in beide grafieken zouden alleen van elkaar verschillen als de rentepercentages waar nieuwe leningen voor worden afgesloten sterk verschillen van de rentepercentages op bestaande leningen. Of wanneer er grote bedragen opnieuw tegen andere percentages moeten worden gefinancierd. Dat is beide de komende jaren niet van toepassing.

4.2.2 Schuldomvang

Zoals gezegd worden investeringsuitgaven niet direct doorgerekend in de belastingtarieven maar via leningen gefinancierd, geactiveerd en afgeschreven. De omvang van de investeringsuitgaven bepaalt daarmee in belangrijke mate de schuldpositie van ons waterschap. Ook de omvang van reserves hebben daar invloed op: deze reserves gebruiken wij ook als financiering voor onze bedrijfsmiddelen. Door het afbouwen van reserves stijgt dan ook de externe financieringsbehoefte.

In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de netto-schuldquote opgenomen. Deze wordt berekend door de totale schulden af te zetten tegen de jaarlijkse belastingopbrengst. Vanaf 2025 neemt de verhouding schulden en belastingopbrengst toe. In de tweede grafiek is weergegeven hoe de omvang van de schulden zich ontwikkelt. Vanaf 2025 tot en met 2027 stijgen die sneller dan de jaren ervoor en erna. Dit komt door de hoge investeringsuitgaven in die jaren.

De waterschappen hanteren als principe dat degenen die belang hebben bij investeringen daarvoor betalen in de periode dat zij profijt hebben. Inwoners en bedrijven betalen niet in één keer via hun belastingen voor de investeringen, maar gespreid over de periode waarin ze profijt van de investeringen hebben. De waterschappen sluiten (langlopende) leningen af en dekken de kosten daarvan met hun belastinginkomsten. De netto-schuldpositie volgt daardoor logischerwijs de stijgende trend van de meerjarige investeringsprognose. Bij een gelijkmatige ontwikkeling van de belastingopbrengsten zal de netto schuldquote dan ook toenemen. De laatst bekende gemiddelde schuldquote van alle waterschappen is 249% in 2022. Er zijn geen gegevens beschikbaar over hoe de schuldquote van de waterschappen zich gemiddeld zal ontwikkelen in de komende jaren.

Bijlagen

Bijlage 1: Ontwikkelingen nieuw ingezet beleid

Programma / Beleidslijn	2025	2026	2027	2028	2029
Watersysteembeheer	1.434.938	1.809.500	1.809.500	1.235.250	1.235.250
Digitale transformatie	190.500	244.000	244.000	244.000	244.000
Databeheer in stroomversnelling	190.500	244.000	244.000	244.000	244.000
Gezond water	858.188	1.105.500	1.105.500	651.250	651.250
Meerjarenplan waterkwaliteit Utrecht	190.500	244.000	244.000	244.000	244.000
KRW-proof	285.750	366.000	366.000	366.000	366.000
Actieplan biodiversiteit	381.938	495.500	495.500	41.250	41.250
Versterken organisatie	386.250	460.000	460.000	340.000	340.000
Aansturing en verandermanagement	120.000	120.000	120.000		
Uitbreiding toezicht rayons	78.000	99.000	99.000	99.000	99.000
Extra beheerlast Sterke Lekdijk	95.250	122.000	122.000	122.000	122.000
Beheerder materieel voor crisisorganisatie	93.000	119.000	119.000	119.000	119.000
Zuiveringsbeheer	601.250	735.000	735.000	735.000	735.000
Gezond water	363.125	430.000	430.000	430.000	430.000
Complexiteit RWZI Utrecht	95.250	122.000	122.000	122.000	122.000
Bijdrage aan Kaamera coöperatie	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000
Uitvoering zuiveringsvisie	142.875	183.000	183.000	183.000	183.000
Versterken organisatie	238.125	305.000	305.000	305.000	305.000
Extra capaciteit zuiver	238.125	305.000	305.000	305.000	305.000
Bestuur & Organisatie	2.496.500	3.650.500	3.021.500	2.976.500	2.976.500
Digitale transformatie	1.447.750	2.363.500	1.927.500	1.882.500	1.882.500
Digitale dienstverlening	80.250	107.000	107.000	107.000	107.000
Digitale transformatie (prioriteit 1)	486.000	1.089.500	778.500	783.500	783.500
Digitale transformatie (prioriteit 2)	701.250	960.000	835.000	785.000	785.000
Hogere kosten het Waterschapshuis	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Integratie proces-automatisering	80.250	107.000	107.000	107.000	107.000
Versterken organisatie	1.048.750	1.287.000	1.094.000	1.094.000	1.094.000
Crisisbeheersing XL	240.750	321.000	168.000	168.000	168.000
Doorontwikkeling/versterken organisatie	608.000	766.000	726.000	726.000	726.000
Persoonlijk leiderschap (leren en ontwikkelen)	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000
Totaal nieuwe ontwikkelingen	4.532.688	6.195.000	5.566.000	4.946.750	4.946.750

Totalen per heffing

Totaal nieuwe ontwikkelingen	4.532.688	6.195.000	5.566.000	4.946.750	4.946.750
Totaal Watersysteemheffing	2.783.048	3.780.770	3.441.110	2.842.560	2.842.560
Totaal Zuiveringsheffing	1.749.640	2.414.230	2.124.890	2.104.190	2.104.190

Bijlage 2: Doorrekening egalisatiereserves Watersysteemheffing en Zuiveringsheffing

Meerjarenraming Begroting WSH

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Vorig jaar	92.488	100.108	105.114	110.369	115.888	121.682	127.766	134.155	140.862	147.905
Groei begroting	6.659	5.005	5.256	5.518	5.794	6.084	6.388	6.708	7.043	7.395
Vervallen onttrekking BR GHJ in 2024	962									
Begroting	100.108	105.114	110.369	115.888	121.682	127.766	134.155	140.862	147.905	155.301
	7,2%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%

Verloop ER WSH 2025-20234 (x € 1.000)

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Beginstand	44.221	39.004	34.310	30.136	26.485	23.355	20.747	18.660	17.095	16.052
Mogelijke onttrekking	5.217	4.695	4.173	3.652	3.130	2.608	2.087	1.565	1.043	522
Eindstand	39.004	34.310	30.136	26.485	23.355	20.747	18.660	17.095	16.052	15.530
dekkings%	39,0%	32,6%	27,3%	22,9%	19,2%	16,2%	13,9%	12,1%	10,9%	10,0%

Meerjarenraming Begroting ZH

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Vorig jaar	76.462	80.145	84.153	88.360	92.778	97.417	102.288	107.402	112.773	118.411
Groei begroting	3.683	4.007	4.208	4.418	4.639	4.871	5.114	5.370	5.639	5.921
Begroting	80.145	84.153	88.360	92.778	97.417	102.288	107.402	112.773	118.411	124.332
	4,8%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%

Verloop ER ZH 2025-2024 (x € 1.000)

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Beginstand	27.481	23.614	20.135	17.042	14.336	12.016	10.083	8.536	7.376	6.603
Mogelijke onttrekking	3.866	3.480	3.093	2.706	2.320	1.933	1.546	1.160	773	387
Eindstand	23.614	20.135	17.042	14.336	12.016	10.083	8.536	7.376	6.603	6.217
dekkings%	29,5%	23,9%	19,3%	15,5%	12,3%	9,9%	7,9%	6,5%	5,6%	5,0%

Bijlage 3: Meerjarig kader investeringsuitgaven

Investeringsoverzicht per Thema/ Programma

(bedragen x € 1.000,-)

Investeringsoverzicht per Thema/ Programma	Prognose uitgaven 2024**	Jaarschijf 2025*	Jaarschijf 2026*	Jaarschijf 2027*	Jaarschijf 2028*	Jaarschijf 2029*	Jaarschijf 2030*	Jaarschijf 2031*	Jaarschijf 2032*	Jaarschijf 2033*	Jaarschijf 2034 (en volgend)*
Zuiveringsbeheer	10.926	23.767	57.700	81.300	58.900	42.500	7.100	7.200	7.300	7.400	-
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	10.926	23.767	57.700	81.300	58.900	42.500	7.100	7.200	7.300	7.400	-
Watersysteembeheer	30.055	36.883	58.014	42.964	15.965	15.300	15.400	15.640	15.256	12.474	7.089
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	20.555	24.914	29.568	15.974	12.065	10.300	10.400	10.640	10.256	7.474	7.089
Waterveilige leef- en werkomgeving	9.500	11.969	28.446	26.990	3.900	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	-
Totaal investeringsniveau programma's (=A)	40.981	60.650	115.714	124.264	74.865	57.800	22.500	22.840	22.556	19.874	7.089
Bestuur & Organisatie	2.267	1.400	800	1.600	1.600	-	-	-	-	-	-
Bestuur, Middelen en Maatschappij	2.267	1.400	800	1.600	1.600	-	-	-	-	-	-
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen (=B)	2.267	1.400	800	1.600	1.600	-	-	-	-	-	-
Taakstellend investeringsniveau (excl. rwzi Utrecht, GHJ, Lekdijk en KWA+) (=A+B)	43.248	62.050	116.514	125.864	76.465	57.800	22.500	22.840	22.556	19.874	7.089
Thema/ programma/ doelstelling/ project	Prognose uitgaven 2024**	Jaarschijf 2025*	Jaarschijf 2026*	Jaarschijf 2027*	Jaarschijf 2028*	Jaarschijf 2029*	Jaarschijf 2030*	Jaarschijf 2031*	Jaarschijf 2032*	Jaarschijf 2033*	Jaarschijf 2034 (en volgend)*
Specifieke projecten											
<u>rwzi Utrecht</u>	2.550	2.300	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<u>GHJ</u>	795	5.287	5.990	1.000	3.100	-	-	-	-	-	-
<u>KWA+ fase 1</u>	8.300	300	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<u>Lekdijk</u>	50.042	54.635	78.335	77.054	61.337	33.038	13.130	123	-	-	-
Totaal Specifieke projecten (=C)	61.687	62.522	84.325	78.054	64.437	33.038	13.130	123	-	-	-
Totaal investeringsniveau alle projecten (=A+B+C)	104.935	124.572	200.839	203.918	140.902	90.838	35.630	22.963	22.556	19.874	7.089
Grond aankopen Sterke Lekdijk	9.616	9.767	1.000	961	-	-	-	-	-	-	-
Totaal subsidies en ontvangsten	56.725	75.144	57.774	55.587	47.366	44.130	5.423	-	-	-	15.722

* in de meerjarige vooruitblik zijn ook verwachte, nog op te starten projecten opgenomen.

** over 2024 wordt in de bestuursrapportage gerapporteerd.